

Misbruik van prostitutie van meerderjarigen - vrijwillig sekswerk

Vrouwenraaddossier en standpunt

11 oktober 2022

Inhoud

Inleiding	4
Prostitutie – mensenhandel - pooierschap	4
Regelgeving Internationaal	4
VN-niveau	4
Raad van Europa	5
Europese Unie	5
Definities mensenhandel, uitbuiting en instemming	6
Internationaal	6
Belgisch Strafrecht	8
Definities prostitutie – pooierschap	10
Internationaal	10
Belgisch strafrecht	10
Reikwijdte internationale regelgeving voor nationaal beleid	15
Sekswerk	20
Definities	20
Internationaal	20
Belgisch Strafrecht	21
Vlaanderen	22
Seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte	22
Vlaams Parlement	22
Aditi vzw	23
Recht op seks?	24
Werkdefinities van de WHO	25
Seksuele rechten volgens IPPF	26
Arbeidsrechtelijke aspecten	27
Stavaza bedrijfsvoering/uitbating	27
Stavaza zelfstandigenstatuut	27
Stavaza loontrekkenden	28
Stavaza coöperatieven	29
Na hervorming seksueel strafrecht	29
Advies RGKMV	30
Standpunt Vrouwenraad	32
Misbruik/uitbuiting van prostitutie	32
Vrijwillig sekswerk	34
Arbeids- en sociaal recht	34

Bijlage 1 Vrouwenraadartikel aanbeveling 38 CEDAW Comité (2021)	39
Handel in vrouwen en meisjes in de context van mondiale migratie	39
Inleiding	39
Definities van mensenhandel, uitbuiting en toestemming	39
Visie van het CEDAW Comité op de oorzaken van mensenhandel en exploitatie van prostitutie van vrouwen en meisjes	40
Grondoorzaken van mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes	41
De reikwijdte van artikel 6 en implicaties voor het beleid	43
De plichten van staten	44
Samenvattende vertaling van algemene aanbeveling 38	45
Bijlage 2 Vrouwenraadartikel Mensenhandel (2022)	57
De EU strategie voor de bestrijding van de mensenhandel (2021-2025)	57
Inleiding	57
Schadelijk voor mens en samenleving	58
Kernacties voor de bestrijding van de mensenhandel (2021-2025)	60

Inleiding

Naar aanleiding van de hervorming van het seksueel strafrecht in maart 2022 herbevestigt de Vrouwenraad zijn standpunt over het prostitutiesysteem: het misbruik/de uitbuiting van personen in het kader van mensenhandel en/of pooierschap is verboden volgens de internationale en nationale wetgeving en moet volgens ons blijvend aangepakt worden.

Vrijwillig sekswerk is als dusdanig in onze documenten in het verleden niet op een directe manier aan bod gekomen.

In dit dossier overlopen we in het eerste deel de (internationaal bindende) regelgeving met betrekking tot prostitutie en mensenhandel en de geldende definities. Daarna zoomen we in op vrijwillig sekswerk en seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte, voornamelijk op basis van beleidsdocumenten. Ook het arbeidsrechtelijke aspecten komen aan bod. We beperken ons dossier tot prostitutie/sekswerk door meerderjarigen.

We formuleren tenslotte een aantal aanbevelingen.

Prostitutie – mensenhandel - pooierschap

Regelgeving Internationaal

In het verleden zijn er een reeks verdragen aangenomen die de exploitatie (uitbuiting) van andermans prostitutie verbieden, ook in de context van mensenhandel en slavernij.

Een overzicht:

VN-niveau

- 1904 - International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, League of Nations, Treaty Series, vol. 1, p. 83
- 1910 - International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, League of Nations, Treaty Series, vol. VIII, p. 278
- 1921 - International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, League of Nations, Treaty Series, vol. IX, p. 415 - 1926 Slavery Convention, United Nations, Treaty Series, vol. 212, No. 2861
- 1930 - Convention concerning Forced or Compulsory Labour, International Labour Organization Convention No. 29
- 1933 - International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age, League of Nations, Treaty Series, vol. CL, p. 431
- 1947 - Protocol to amend the 1921 Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children and the 1933 Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age United Nations, Treaty Series, vol. 53, No. 770 (See also the 1921 International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, as amended by the 1947 Protocol (United Nations, Treaty Series, vol. 53, No. 771) and the 1933 International Convention for the Suppression

of the Traffic in Women of Full Age, as amended by the 1947 Protocol (United Nations, Treaty Series, vol. 53, No. 772)).

- 1948 - Universal Declaration of Human Rights General Assembly resolution 217 A (III).
- 1949 - Protocol amending the 1904 International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, and the 1910 International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, United Nations, Treaty Series, vol. 30, No. 446 (See also the 1904 International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, as amended by the 1949 Protocol (United Nations, Treaty Series, vol. 92, No. 1257) and the 1910 International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic as amended by the 1949 Protocol (United Nations, Treaty Series, vol. 98, No. 1358))
- 1949 - [Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others](#), approved by General Assembly resolution 317(IV) of 2 December 1949. Het VN-Verdrag inzake de afschaffing van mensenhandel en de uitbuiting van de prostitutie van anderen 1949.
- 1950 - [Final Protocol tot he Convention fort he Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others](#), New York, 21 March 1950
- 1953 - Protocol amending the Slavery Convention, United Nations, Treaty Series, vol. 182, No. 2422.
- 1956 - Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery, United Nations, Treaty Series, vol. 266, No. 3822.
- 1966 - International Covenant on Civil and Political Rights, United Nations, Treaty Series, vol. 999, No. 14668 p.171.
- 1979 - [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women](#), United Nations, Treaty Series, vol. 1249, No. 20378.
- 2000 - [United Nations Convention Against Transnational Organized Crime](#), G.A. Res. 25, annex I, U.N. GAOR, 55th Sess., Supp. No. 49, at 44, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I), including the 2000 [Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime](#).
- 2000 - Additional information about the United Nations response to trafficking in women and girls may be found in the [Report of the Expert Group Meeting on "Trafficking in women and girls"](#) held 18-22 November 2002.
- 2000 - [United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children](#)
- 2020 - Committee on the Elimination of Discrimination against Women, [General recommendation No. 38 \(2020\) on trafficking in women and girls in the context of global migration](#), 20 November 2020, CEDAW/C/GC/38.

Raad van Europa

2005 - [Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel](#), Warschau, 16-05-2005

Europese Unie

- [Richtlijn 2004/81/EG](#) van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie
- [Richtlijn 2011/36/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad

- MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S over de [EU-strategie voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit](#) (2021-2025)

Definities mensenhandel, uitbuiting en instemming

Internationaal

VN

[Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others](#) 1949:

Article 1

The Parties to the present Convention agree to punish any person who, to gratify the passions of another:

- (1) Procures, entices or leads away, for purposes of prostitution, another person, even with the consent of that person;
- (2) Exploits the prostitution of another person, even with the consent of that person.

Article 2

The Parties to the present Convention further agree to punish any person who:

- (1) Keeps or manages, or knowingly finances or takes part in the financing of a brothel;
- (2) Knowingly lets or rents a building or other place or any part thereof for the purpose of the prostitution of others.

[Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad](#) 2000:

Artikel 3 Gebruikte termen

- a. **mensenhandel**: het werven, vervoeren, overbrengen van en het bieden van onderdak aan of het opnemen van personen, door dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, ontvoering, bedrog, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting. **Uitbuiting** omvat mede: ten minste de uitbuiting van prostitutie van anderen of andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of diensten, slavernij of praktijken die vergelijkbaar zijn met slavernij, onderworpenheid of de verwijdering van organen;
- b. de **instemming** van een slachtoffer van mensenhandel met de beoogde uitbuiting, bedoeld in onderdeel a van dit artikel, is irrelevant indien een van de in onderdeel a bedoelde middelen zijn gebruikt;
- c. het werven, vervoeren en overbrengen van, het bieden van onderdak aan of het opnemen van een kind met het oogmerk van uitbuiting wordt beschouwd als „mensenhandel”, ook indien hierbij geen van de in onderdeel a van dit artikel bedoelde middelen zijn gebruikt;

- d. „kind“: iedere persoon jonger dan achttien jaar.

[UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women](#), New York, 18 December 1979:

Article 6

States Parties shall take all appropriate measures, including legislation, to suppress all forms of traffic in women and exploitation of prostitution of women.

Op 20 november 2020 aanvaardde het toezichthoudend Comité bij het [Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen en meisjes](#) (CEDAW, 1979) [algemene aanbeveling 38 over mensenhandel in vrouwen en meisjes in de context van wereldwijde migratie](#).¹ Deze aanbeveling is bindend, ook voor België.

Het CEDAW Comité hanteert in de algemene aanbeveling 38 de definities van ‘mensenhandel’, ‘uitbuiting’ en ‘toestemming’ van artikel 3 (punt a en b) van het VN-Protocol van 2000 (zie hoger). In deze tekst geeft het CEDAW Comité ook een toelichting over de reikwijdte van artikel 6 van het CEDAW Verdrag en andere relevante mensenrechtenverdragen voor het beleid van de staten die partij zijn bij het verdrag (zie verder).

Raad van Europa

[Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel](#), Warschau, 16-05-2005

Artikel 4 – Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt verstaan onder:

- a. **"Mensenhandel"**: het werven, vervoeren, overbrengen van en het bieden van onderdak aan of het opnemen van personen, door dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, van ontvoering, bedrog, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting. **Uitbuiting** omvat mede: ten minste de uitbuiting van prostitutie van anderen of andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of diensten, slavernij of praktijken die vergelijkbaar zijn met slavernij, onderworpenheid of de verwijdering van organen;
- b. De **instemming** van een slachtoffer van "mensenhandel" met de beoogde uitbuiting, bedoeld in onderdeel a van dit artikel, is irrelevant indien een van de in onderdeel a bedoelde middelen is gebruikt;
- c. Het werven, vervoeren en overbrengen van, het bieden van onderdak aan of het opnemen van een kind met het oogmerk van uitbuiting wordt beschouwd als "mensenhandel", ook indien hierbij geen van de in onderdeel a van dit artikel bedoelde middelen zijn gebruikt;
- d. "Kind": iedere persoon jonger dan achttien jaar;
- e. "Slachtoffer": elke natuurlijke persoon die onderworpen is aan mensenhandel als omschreven in dit artikel.

¹ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, [General recommendation No. 38 \(2020\) on trafficking in women and girls in the context of global migration](#), 20 November 2020, CEDAW/C/GC/38.

EU

[Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad:](#)

Artikel 2 - Strafbare feiten op het gebied van **mensenhandel**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om de hierna volgende opzettelijke gedragingen strafbaar te stellen:
het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van personen, daaronder begrepen de wisseling of overdracht van de controle over deze personen, door dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, door ontvoering, bedrog, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen, teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die controle heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting.
2. Met een kwetsbare positie wordt een situatie bedoeld waarin de betrokkene geen andere werkelijke of aanvaardbare keuze heeft dan het misbruik te ondergaan.
3. **Uitbuiting** omvat ten minste uitbuiting van prostitutie van anderen, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of dienstverlening — bedelarij daaronder begrepen — slavernij en met slavernij vergelijkbare praktijken, dienstbaarheid, uitbuiting van strafbare activiteiten, en de verwijdering van organen.
4. De **instemming** van een slachtoffer van mensenhandel met de beoogde of daadwerkelijke uitbuiting is irrelevant indien een van de in lid 1 genoemde middelen is gebruikt.
5. De in lid 1 bedoelde handelingen die betrekking hebben op een kind zijn strafbaar als mensenhandel, ook al is geen van de in lid 1 genoemde middelen gebruikt.
6. Voor de toepassing van deze richtlijn betekent „kind” of „minderjarige” elke persoon beneden de leeftijd van 18 jaar.

+ [studie EP](#) 'Implementation of Directive 2011/36/EU: Migration and gender issues', 20/09/2020
evaluatie en opvolging richtlijn: oproep strengere maatregelen en focus op bescherming van vrouwen en kinderen/seksuele uitbuiting

Richtlijn [2012/29/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (5 oktober 2012)

Belgisch Strafrecht

De definitie van **mensenhandel** staat in het artikel 433^{quinquies} van het Strafwetboek:²

“Levert het misdrijf mensenhandel op, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel:

1° *de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;*

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de

² Wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433^{quinquies} van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel.

menselijke waardigheid;

4° het wegnemen van organen in strijd met de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, of van menselijk lichaamsmateriaal in strijd met de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek;

5° of deze persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen.”

Voor de begrippen uitbuiting en instemming verwijzen we naar het hoofdstuk ‘Definities prostitutie - pooierschap’ in dit dossier.

Het [Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025](#). Een veerkrachtige Geïntegreerde Politie ten dienste van de samenleving (p. 80 en volgende) geeft een beschrijving van het fenomeen:

2.3.12 Mensenhandel **BESCHRIJVING VAN HET FENOMEEN** Mensenhandel betreft de uitbuiting van personen, bijvoorbeeld in het prostitutiemilieu of in de economische sector (maar ook de uitbuiting van bedelarij, de orgaanhandel of het dwingen van iemand tot het plegen van een misdaad of wanbedrijf). Mensenhandel – seksuele uitbuiting is het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten, opvangen van een persoon of het nemen/overdragen van de controle over iemand met de bedoeling hem/haar seksueel uit te buiten (uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting) (art. 433quinquies Sw.). Men onderscheidt 3 types seksuele uitbuiting, naargelang de locatie waar de uitbuiting plaatsvindt. • uitbuiting in de zichtbare prostitutie en/of seksindustrie (in (vitrine)bars, meedrinkzaken, bordelen, strip- en seksclubs, prostitutiebuurten, tippelzones, enz.). Op basis van een richtlijn over de opsporing en vervolging van mensenhandel worden deze instellingen regelmatig gecontroleerd; • uitbuiting bij niet-openlijk geafficheerde of aangeboden seksdiensten, zoals die in sauna’s, wellnesscentra, (Oosterse) massage-, schoonheids- of kapsalons, nagelstudio’s en in (Oosterse) karaokebars. • uitbuiting bij verdoken prostitutie in privéwoningen (huizen, appartementen, studio’s) of hotelen motelkamers. De uitbuiters huren woningen of hotelkamers – voor een kort verblijf – waar de slachtoffers de klanten ontvangen. Voor het verblijf van de slachtoffers worden appartementen of studio’s gehuurd. De verdoken prostitutie is niet gebonden aan een vaste plaats en gebeurt uit het zicht. Het is dan ook moeilijker voor de politie-, inspectie- en controlediensten om dergelijke uitbuiting op te sporen. Bij seksuele uitbuiting gaat het doorgaans niet om een enkel feit, maar om herhaaldelijk misbruik, meestal van lange duur. In verschillende gevallen zijn de slachtoffers van mensenhandel zich ervan bewust dat ze zullen moeten werken in de prostitutiesector, maar zijn ze niet voorbereid op de (uitbuitings) omstandigheden waarin dat zal gebeuren.

Mede door de mogelijkheden geboden door internet is er sprake van een toename van de privéprostitutie – en in het verlengde daarvan de meer verborgen seksuele uitbuiting. Naast de echte privéontvangst (thuis of op hotel) zijn er plaatsen waar de seksdiensten niet openlijk geafficheerd maar wel verondersteld worden, zoals massagesalons, sauna’s, spa-centra, ... Mensenhandelaars kunnen deze locaties misbruiken om hun slachtoffers aan het werk te zetten en veel geld te verdienen. Tot op heden is echter weinig geweten over de mate waarin dat effectief gebeurt. De Corona-maatregelen – met de tijdelijke sluiting van bars en andere instellingen waar seksuele diensten verleend worden – hebben het risico op uitbuiting in de privésfeer versterkt. Er wordt meer geadverteerd via Internet, en via sociale media worden met name minderjarigen die zich sociaal geïsoleerd voelen, bijvoorbeeld, gerekruteerd met valse beloften (loverboy-methodiek)⁴⁸. Het aantal vaststellingen van seksuele uitbuiting kent een dalende trend. Het aantal daalt licht in de periode 2018-2019 van 177 vaststellingen naar 171, waarna ze verder dalen naar 142 vaststellingen in 2020.

Definities prostitutie – pooierschap

Internationaal

In internationale bindende teksten vinden we geen exacte omschrijvingen/definities van prostitutie en pooierschap, wel 'erkenningen' zoals bijvoorbeeld:

- The exploitation of the prostitution of others is recognised as a “form of sexual exploitation” (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, which supplements the United Nations Convention against Transnational Organized Crime - 2000);³
- Prostitution and traffic in persons are “incompatible with the dignity and worth of the human person”(UN 1949 Convention).

Belgisch strafrecht

Definitie prostitutie

Vóór de hervorming van het Belgisch seksueel strafrecht

Onder prostitutie wordt doorgaans het volgende begrepen: “het gewoonlijk en geregeld toestemmen in het verhandelen van zijn lichaam of in het tegen betaling aangaan van geslachtsbetrekkingen met een onbeperkt aantal personen” (V. VERCAMMEN-VAN DEN VONDER en S. VAN OVERBEKE, “Huis van ontucht of prostitutie” in Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Mechelen, Wolter Kluwer, 2012, 87 met verwijzingen aldaar naar cassatiearresten). Er hoeft geen sprake te zijn van een vergoeding uitgedrukt in geld. Seksuele dienstverlening in ruil voor onderdak, voedsel of kledij volstaan ook om te kunnen spreken van prostitutie (A.A. ARONOWITZ, “To punish or not to punish: what works in the regulation of the prostitution market?” in N. PERSAK en G. VERMEULEN (eds.), Reframing prostitution: from discourse to description, from moralisation to normalisation?, Antwerpen, Maklu, 2014, 223). Prostitutie is eigenlijk een vorm van bezoldigde ontucht (Cass. 26 mei 1944, Pas. 1944, I, 358; Luik 20 mei 1987, JLMB 1986, 666; P. DE CANT en R. SCREVEENS, “Loi du 21 août 1948 supprimant la réglementation officielle de la prostitution”, Rev.dr.pén.crim. 1948-49, 165; L. STEVENS, Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219).⁴

³ Article 3:... Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;...

⁴ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 69.

We vermelden ook de [wet van 5 augustus 2003 betreffende ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht](#): het begrip gedwongen prostitutie is daarin opgenomen:

... De misdaad tegen de mensheid, zoals hierna omschreven, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd, is een internationaal-rechtelijke misdaad en wordt gestraft volgens de bepalingen van deze titel. In overeenstemming met het Statuut van het Internationaal Strafhof wordt onder misdaad tegen de mensheid verstaan een van de volgende handelingen gepleegd in het kader van een veralgemeende of stelselmatige aanval op burgerbevolking en met kennis van bedoelde aanval : ...7° verkrachting, seksuele slavernij, **gedwongen prostitutie**, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld met een vergelijkbare ernst;...

Wetsontwerp hervorming seksueel strafrecht – memorie van toelichting

*Onder **prostitutie** moet strikt genomen het aanbieden van seksuele handelingen in ruil voor een tegenprestatie worden begrepen. Mensenhandel impliceert daarentegen een (beoogde of effectieve) uitbuiting/exploitatie.⁵*

Definitie pooierschap

Hervormd seksueel strafrecht

In het Wetboek wordt een hoofdstuk ingevoerd: Prostitutie van meerderjarigen – misbruik van prostitutie.⁶

Art. 433quater/1. Het pooierschap

Het pooierschap bestaat, onverminderd de toepassing van artikel 433quinquies (=misdrijf mensenhandel), uit een van de volgende daden gepleegd tegen een meerderjarig persoon: het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel, behalve in de gevallen die de wet bepaalt; het bevorderen, ertoe aanzetten, aanmoedigen of vergemakkelijken van prostitutie met als doel het, rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel; maatregelen nemen om het verlaten van de prostitutie te verhinderen of te bemoeilijken.

Dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftienduizend euro. De poging tot het plegen van dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en met geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro. De boete bedoeld in het tweede en derde lid wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

In de memorie van toelichting van het wetsontwerp staat te lezen:

⁵ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht DOC 55 2141/001, p. 71.

⁶ Wet van 17 maart 2022: HOOFDSTUK 2 Prostitutie van een meerderjarige. Art. 75 In boek 2, titel VIII, van hetzelfde Wetboek, wordt een hoofdstuk IIIbis/1 ingevoegd, luidende "Misbruik van prostitutie"

- De generieke term pooierschap wordt gebruikt. *Het pooierschap kan zowel door een natuurlijk persoon als door een rechtspersoon worden uitgeoefend.*⁷
- Zo kan er bijvoorbeeld *geen sprake zijn van aanzetten of dwingen (...)* indien een uitbater of uitzendbureau een legale overeenkomst sluit met een sekswerker op een vrije wijze en met toestemming. De bepalingen zijn geïnspireerd op de Prostitution Reform Act uit 2003. (Section 16(3): amended, on 1 July 2013, by section 413 of the Criminal Procedure Act 2011 (2011 N° 81). Dit betreft een wet uit Nieuw-Zeeland waar prostitutie met succes gedecriminaliseerd werd.⁸

Vermits niet alle misbruiken inzake pooierschap kunnen gekwalificeerd worden als mensenhandel, zijn **ook volgende daden van misbruik van prostitutie van meerderjarigen strafbaar**.

Art. 433quater/2. **Reclame maken voor prostitutie**

§ 1. Reclame maken voor prostitutie is: — het met welk middel ook, op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard door een meerderjarige, zelfs indien het aanbod wordt verhuld onder bedekte bewoordingen; — het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, kenbaar maken dat een meerderjarige zich laat prostitueren; — het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, vergemakkelijken van de prostitutie van een meerderjarige.

§ 2. Reclame maken voor prostitutie van een meerderjarige is verboden. Het verbod is niet van toepassing: — ten aanzien van een meerderjarige die reclame maakt voor eigen seksuele diensten achter een raam in een ruimte die specifiek voor prostitutie is bestemd; — ten aanzien van een meerderjarige die reclame plaatst voor eigen seksuele diensten op een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd; — ten aanzien van de aanbieder van een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd, die reclame voor diensten van seksuele aard of voor een plaats gewijd aan het aanbieden van diensten van seksuele aard door meerderjarigen publiceert, voor zover hij maatregelen neemt ter bescherming van de sekswerker en ter voorkoming van misbruik van prostitutie en mensenhandel, door mogelijke gevallen van misbruik en uitbuiting onmiddellijk aan de politiediensten of gerechtelijke overheden te melden en door zich te houden aan de nadere regels die door de Koning zijn vastgesteld. De Koning bepaalt wat wordt begrepen onder internetplatform of enig ander medium of onderdeel ervan die specifiek voor dit doel zijn bestemd.

Dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Art. 433quater/3. **Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren**

Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren is: — het door enig reclamemiddel, impliciet of expliciet, aanzetten van een meerderjarige tot het zich prostitueren; — het met welk middel ook, in het openbaar, een meerderjarige aanzetten tot het zich prostitueren.

Dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd euro tot duizend euro.

⁷ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 72.

⁸ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 72. Nieuw-Zeeland is echter niet tot het .. toegetreden.

Art. 433quater/4. **Verzwaard misbruik van prostitutie**

Misbruik van prostitutie, zoals bedoeld in de artikelen 433quater/1 tot 433quater/3 is verzwaard indien het misdrijf werd gepleegd tegen een kwetsbare meerderjarige ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro. De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.”

Extra maatregelen:

Art. 433quater/5. **Sluiting van de inrichting**

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen, ongeacht de hoedanigheid van natuurlijke- of rechtspersoon, van de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder, de sluiting van de inrichting bevelen waar de inbreuken werden gepleegd, voor een termijn van één maand tot drie jaar. Wanneer de veroordeelde niet de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting slechts worden bevolen indien de ernst van de specifieke omstandigheden dit vereist, en dit voor een periode van ten hoogste twee jaar, na dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting. De dagvaarding voor de rechtbank wordt op verzoek van de gerechtsdeurwaarder die de dagvaarding heeft uitgebracht, overgeschreven in het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de plaats waar het goed zich bevindt. De dagvaarding bevat de gegevens van het betrokken onroerend goed bedoeld in artikel 141 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en de identificatiegegevens van de eigenaar ervan zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 van de Hypotheekwet. Elke beslissing wordt op de kant van de overschrijving van het proces-verbaal van de dagvaarding vermeld overeenkomstig de procedure van artikel 84 van de Hypotheekwet. De griffier van het gerecht zendt de uittreksels en de verklaring dat geen hoger beroep werd ingesteld toe aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie. De sluiting van de inrichting houdt het verbod in om hierin enige activiteit uit te oefenen die verband houdt met diegene die geleid heeft tot het plegen van het misdrijf. De sluiting gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. Bij gebreke aan vrijwillige sluiting gebeurt deze op initiatief van het openbaar ministerie op kosten van de veroordeelde.

Art. 433quater/6. **Specifieke verboden**

In de gevallen bedoeld in dit hoofdstuk worden de schuldigen veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 31, eerste lid . Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde voor de duur van een jaar tot twintig jaar verbieden een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een onderneming van vertoningen, een zaak voor verhuur of verkoop van visuele dragers, een hotel, een bureau voor verhuur van gemeubileerde kamers of appartementen, een reisbureau, een huwelijksbureau, een adoptie-instelling, een instelling waaraan de bewaring van minderjarigen wordt toevertrouwd, een bedrijf dat leerlingen en jeugdgroepen vervoert, een gelegenheid voor ontspanning of vakantie, of elke inrichting die lichaamsverzorging of psychologische begeleiding aanbiedt, hetzij persoonlijk, hetzij door bemiddeling van een tussenpersoon, uit te baten of er, in welke hoedanigheid ook, werkzaam te zijn. De in dit artikel bedoelde verboden gaan in op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de gevangenisstraf of de opsluiting wordt uitgevoerd, met uitzondering van de termijn voor vervroegde invrijheidstelling.

Art. 433quater/7. **Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod**

Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod is het overtreden van een van de volgende straffen: 1° de sluiting van de inrichting, zoals bedoeld in artikel 433quater/5; 2° de specifieke verboden, zoals bedoeld in artikel 433quater/6.

Dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met geldboete van duizend euro tot vijfduizend euro of met een van die straffen alleen.

Art. 433quater/8. Multidisciplinaire evaluatie.

§ 1. De Kamer van volksvertegenwoordigers wordt ermee belast de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk te evalueren, twee jaar na de inwerkingtreding ervan en vervolgens om de vier jaar. Die evaluatie is multidisciplinair en stoelt in het bijzonder op de expertise van vertegenwoordigers van het gerecht en van de politie, van vertegenwoordigers van openbare gespecialiseerde organen, van vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, alsook van gespecialiseerde academici. De door de drie laatstgenoemde categorieën vertegenwoordigde expertisegerieden moeten minstens de volgende thema's omvatten: de bestrijding van mensenhandel, de steun aan mensen in de prostitutie, de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, de verdediging van de economische en sociale rechten van de werknemers en de toegang tot gezondheid.

§ 2. De wet bepaalt tegen 31 december 2022 de nadere regels van die evaluatie.

Het **hoofdstuk over prostitutie van meerderjarigen is dus herschreven** (hervormd seksueel strafrecht 17 maart 2022) om tegemoet te komen aan de eisen van de verenigingen voor de "verdediging/bescherming van prostituees/sekswerkers", die hun werk willen de-stigmatiseren door hun activiteit maatschappelijke erkenning te geven. In de praktijk wordt artikel 380 van het vorig wetboek van strafrecht ingetrokken, dat tot doel had de verschillende middelen strafbaar te stellen waarmee prostituees hun beroep vrij konden uitoefenen.

Bepaalde prostitutiemisdrijven worden in de nieuwe wet van 17 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht afgestemd op de strafbepalingen van mensenhandel in de strafwet en **bepaalde misdrijven/handelingen in het kader van pooierschap worden gedecriminaliseerd**. In vergelijking met het vorige artikel 380Sw wordt het pooierschap volgens de Vrouwenraad afgezwakt in die zin dat bepaalde derden (zoals boekhouder, verzekeraar, bank, werkgever) waar de prostituee een beroep op doet, niet meer gestraft kunnen worden (niet langer als 'pooier' zullen beschouwd worden, tenzij ze er bijvoorbeeld een abnormaal voordeel uit halen). Het wetsontwerp/hervormingswet omschrijft dit als decriminalisering van bepaalde handelingen.

De wet/strafrecht (vorige versie) stelde vroeger beperkingen aan de exploitatie van prostitutie, die in de hervormingswet zijn opgeheven door **het begrip uitbating te introduceren, naast misbruik van prostitutie (i.p.v. het vroegere begrip uitbuiting)**, dat in het kader van gedwongen prostitutie/mensenhandel uiteraard strafbaar blijft. In de memorie van toelichting van het wetsontwerp lezen we: "**Een zuiver economische uitbating valt niet onder het begrip uitbating. Het moet voor een prostituee mogelijk zijn om rechtsgeldige overeenkomsten te kunnen afsluiten met bijvoorbeeld een bank, een verzekeraar of een werkgever.**"⁹

⁹ Wetsontwerp [2141/001](#), p. 73.

Het begrip misbruik van prostitutie/uitbuiting krijgt de notie van abnormaal economisch of ander abnormaal voordeel voor de pooier en in die zin blijft dit strafbaar. In de memorie van toelichting van het wetsontwerp staat¹⁰:

- dat er niet noodzakelijkerwijs sprake hoeft te zijn van beloning in geld. Seksuele diensten in ruil voor onderdak, voedsel of kleding zijn ook voldoende om als prostitutie te worden aangemerkt.
- het begrip “abnormaal voordeel” is echter een open begrip. Het dient in elk individueel dossier te worden overgelaten aan de soevereine beoordeling van de rechter.

Reikwijdte internationale regelgeving voor nationaal beleid

We verwijzen hiervoor naar volgende Vrouwenraaddocumenten met betrekking tot vrouwen/mensenhandel:

- Bijlage 1: Vrouwenraadartikel ‘Handel in vrouwen en meisjes in de context van mondiale migratie. Samenvatting van algemene aanbeveling 38 van het CEDAW Comité’ (2021)
- Bijlage 2: Vrouwenraadartikel ‘Mensenhandel. De EU strategie voor de bestrijding van de mensenhandel 2021-2025 (2022)

Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de uitbuiting van de prostitutie van anderen (1951)

Article 1

The Parties to the present Convention agree to punish any person who, to gratify the passions of another:

- (1) Procures, entices or leads away, for purposes of prostitution, another person, even with the consent of that person;
- (2) Exploits the prostitution of another person, even with the consent of that person.

Article 2

The Parties to the present Convention further agree to punish any person who:

- (1) Keeps or manages, or knowingly finances or takes part in the financing of a brothel;
- (2) Knowingly lets or rents a building or other place or any part thereof for the purpose of the prostitution of others.

VN-Vrouwenverdrag (1979)

Artikel 6 van het VN-Vrouwenverdrag legt staten de wettelijke verplichting op om alle passende maatregelen te nemen, met inbegrip van wetgevende maatregelen, om alle vormen van (mensen)handel in vrouwen en de exploitatie van de prostitutie van vrouwen te bannen. Dit artikel staat niet op zichzelf. Het moet in samenhang met al de andere artikelen van het Vrouwenrechtenverdrag en met bestaande jurisprudentie van het CEDAW Comité worden

¹⁰ Wetsontwerp [2141/001](#), p. 68 en 73.

beschouwd. Het moet ook gelezen worden als een ondeelbare bepaling die mensenhandel en seksuele uitbuiting met elkaar verbindt, zoals vastgelegd in het internationaal recht.

Hierbij verwijst het Comité uitdrukkelijk naar het [Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de uitbuiting van de prostitutie van anderen](#) (1951)¹¹ en naar de vaststelling dat deze rechtsgrondslag vereist dat artikel 6 gelezen wordt als een ondeelbare bepaling, die mensenhandel en seksuele uitbuiting met elkaar in verband brengt: ...”International law on the question was codified and developed in the Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. This legal basis requires **that article 6 be read as an indivisible provision, which links trafficking and sexual exploitation.**”

Hervormd seksueel strafrecht België

Op basis van de bepalingen uit het VN Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de uitbuiting van de prostitutie van anderen (1951), het VN Vrouwenverdrag (1979) en de Aanbeveling 38 van het CEDAW Comité over de handel van vrouwen en meisjes in de context van mondiale migratie (2020) stelt de Vrouwenraad vast dat de relevante **bepalingen uit het hervormd Seksueel Strafrecht (2022) met betrekking tot misbruik van prostitutie van meerderjarigen niet volledig in overeenstemming zijn met de internationaal bindende bepalingen.**

Het probleem stelt zich niet wat betreft artikel 344^{quinquies} over Mensenhandel: deze bepalingen beantwoorden aan deze in de internationaal bindende Verdragen.

Het probleem stelt zich volgens de Vrouwenraad wel in het nieuw artikel 344^{quater} Misbruik van prostitutie van meerderjarigen.

Misbruik in plaats van exploitatie of uitbuiting

Het begrip exploitatie of uitbuiting van prostitutie bestaat, in tegenstelling tot de relevante internationale Verdragen, niet meer in het hervormd seksueel strafrecht/hoofdstuk prostitutie van meerderjarigen: artikel 433^{quater}/1: *Het pooierschap bestaat uit een van de volgende daden gepleegd tegen een meerderjarig persoon: het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel*, behalve in de gevallen die de wet bepaalt; het bevorderen, ertoe aanzetten, aanmoedigen of vergemakkelijken van prostitutie met als doel het, rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel.

Het *begrip uitbuiting* bestaat enkel nog bij artikel 344^{quinquies} *mensenhandel*: dit levert het misdrijf op: de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel:

1° *de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting*;...

¹¹ [Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others](#), 1951.

De Belgische wetgever omzeilt het begrip 'exploitatie of uitbuiting' in het hoofdstuk prostitutie van meerderjarigen door de invoering van het begrip 'misbruik van prostitutie van meerderjarigen'. De reden is een duidelijk onderscheid te maken met de bepalingen inzake mensenhandel dat onder meer de uitbuiting viseert; dit op voorstel van de Raad van State.¹² De misbruiken kunnen niet worden gekwalificeerd als mensenhandel indien niet wordt aangetoond dat er sprake was van werving, vervoer, overbrenging, huisvesting, opvang, het nemen of overdragen van de controle over het slachtoffer, maar zijn wel strafwaardig. Om tegemoet te komen aan de bezorgdheden van het College van procureurs-generaal blijft pooierschap (bepaalde handelingen) wel strafbaar.¹³

Uitbating in plaats van exploitatie of uitbuiting

In de memorie van toelichting van het wetsontwerp staan volgende toelichtingen:¹⁴

Eén van de vormen van misbruik vereist het nastreven van een abnormaal voordeel. Er wordt gesproken van een voordeel om zo niet enkel een abnormaal geldelijk gewin te omvatten, maar elk mogelijk abnormaal voordeel (zoals bijvoorbeeld het leveren van bepaalde seksuele diensten). Het voordeel moet daarnaast abnormaal zijn om zo het leven van personen actief in de prostitutie niet onnodig te bemoeilijken. Het doen volstaan van elk voordeel zou het voor een prostituee bv. onmogelijk maken een boekhouder in te huren om haar fiscale aangifte in te dienen indien zij hem zou betalen voor zijn diensten. *Een zuiver economische uitbating valt niet onder het begrip uitbuiting.* Het moet voor een prostituee mogelijk zijn om rechtsgeldige overeenkomsten te kunnen afsluiten met bijvoorbeeld een bank, een verzekeraar of een werkgever.

Het begrip *abnormaal voordeel* is een open begrip. Het dient in elk individueel dossier te worden overgelaten aan de soevereine beoordeling van de rechter... Het omvat zowel directe als indirecte eigendomsvoordelen. Voor indirecte voordelen kunnen de volgende voorbeelden (niet-limitatief) in aanmerking worden genomen: het spelen met een pseudo-juridisch statuut (het spelen met het valse statuut van zelfstandige of actieve vennoot van de exploitatievennootschap), het opstapelen van bijkomende kosten ten laste van de prostituee (kurkengeld, kosten voor lakens en handdoeken, forfaitair bedrag voor water en schoonmaak, forfaitair bedrag voor rentmeesterschap, voor zogenaamde maaltijden) of juist de geprostitueerde personen in slechte omstandigheden (verwarming, vochtigheid, hygiëne) te laten werken om de bedrijfskosten te drukken. Het begrip "abnormaal voordeel" omvat ook voordelen die geen eigendomsrechtelijk karakter hebben, zoals seksuele betrekkingen die door een boekhouder worden gevraagd bovenop zijn normale bezoldiging... Het loutere houden van een huis van ontucht of prostitutie waar enkel meerderjarigen werken en er geen sprake is van enige (seksuele of financiële) uitbuiting, is niet langer strafbaar. Dit stemt overeen met het reeds aangehaalde jarenlange gedoogbeleid. Door ook de poging strafbaar te stellen, wordt het mogelijk de uitbuiting te voorkomen. Het maakt het bv. mogelijk een persoon te vervolgen die kamers te huur aanbiedt aan volstrekt overgewaardeerde prijzen met het oog op prostitutie...

¹² Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 72.

¹³ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 72.

¹⁴ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 73-74.

*Deze hervormde bepalingen druisen volgens de **Vrouwenraad** in tegen artikel 2 van het Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de uitbuiting van de prostitutie van anderen (1949); en tegen artikel 2 van het Final Protocol tot he Convention fort he Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, New York, 21 March 1950.*

België ratificeerde dit verdrag via de wet van 6 mei 1965 houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, en het Slotprotocol.

Tijdens de voorbereiding van het wetsontwerp werd het Verdrag van New York van 1949 onderzocht, onder meer de artikelen 1 en 2. Volgens de minister van Justitie is het wetsontwerp niet strijdig met artikel 1, want het wetsontwerp beoogt niet om het pooierschap te legaliseren. Overeenkomstig het nieuwe artikel 433^{quater}/1 blijft pooierschap te allen tijde strafbaar. Pooierschap kan ook worden beschouwd als een vorm van uitbuiting en kan als dusdanig worden bestraft onder de delictsomschrijving "mensenhandel". Artikel 2 van het Verdrag betreft het verbod op het houden van een huis van ontucht. Dat artikel moet worden gelezen in samenhang met de onderliggende doelstelling van het Verdrag, die duidelijk tot uiting komt in de oorspronkelijke titel: Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de exploitatie van de prostitutie van anderen. Het Verdrag beoogt de prostitutie van anderen tegen te gaan en, derhalve, de uitbuiting en het misbruik te bestrijden. Artikel 433^{quater}/1 is bijgevolg in overeenstemming met de geest van het Verdrag.¹⁵

In art. 380 van het strafwetboek dat geschrapt werd in de hervormingswet 2022 stond nog:

§ 1

Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftientigduizend euro wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, een meerderjarige zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie;

2° **hij die een huis van ontucht of prostitutie houdt;**

3° **hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren;**

4° hij die, op welke manier ook, eens anders ontucht of prostitutie exploiteert.

§ 2

Poging tot de in § 1 bedoelde misdrijven wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en met geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro.

§ 3

Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend [euro] wordt gestraft het plegen van de in § 1 bedoelde misdrijven wanneer de dader daarbij:

1° direct of indirect gebruikt maakt van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang;

2° of misbruik maakt van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onwaardigheid.

§ 4

Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend euro tot honderdduizend euro wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, rechtstreeks of via een tussenpersoon, een minderjarige [...], zelfs met zijn toestemming aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie;

2° hij die, rechtstreeks of via een tussenpersoon, een huis van ontucht of prostitutie houdt waar minderjarigen prostitutie of ontucht plegen;

¹⁵ <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2141/55K2141006.pdf>, p. 47.

3° hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt van een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren;
4° hij die, op welke manier ook, de ontucht of prostitutie van een minderjarige [...] exploiteert;
5° hij die door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel ontucht of prostitutie van een minderjarige heeft verkregen.

§ 5

De misdrijven bedoeld in § 4 worden gestraft met opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar en met geldboete van duizend euro tot honderdduizend euro als zij ten aanzien van een minderjarige onder de zestien jaar] worden gepleegd.

§ 6

Hij die ontucht of prostitutie van een minderjarige bijwoont, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot twee jaar en met geldboete van honderd [euro] tot tweeduizend [euro].]

§ 7

De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Pooierschap wordt in de hervormingswet seksueel strafrecht 2022 dus strikt gedefinieerd om het verschil te kunnen maken tussen uitbating en uitbuiting. Het organiseren van prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel (artikel 433quater/1) gaat over de gevallen waarin iemand een vergoeding vraagt voor het uitoefenen van een hiërarchische controle (bv. bepalen van werkschema, werktijden,...). Het gaat niet over dienstverleners aan prostituees (ook “derden” genoemd), zoals boekhouders, webdesigners, verzekeraars,... Het gaat ook niet over zelfstandige sekswerkers die samen een huis huren waarin zij seksuele diensten aanbieden, op voorwaarde dat er tussen hen geen gezagsverhouding bestaat.¹⁶

De woorden “behalve in de gevallen die de wet bepaalt” verwijzen naar de **erkenningsprocedure voor uitbaters die nog door een specifieke wet zal worden vastgelegd**. Het gaat over essentiële voorwaarden waarbinnen prostitutie/sekswerk zal mogen georganiseerd worden. Er worden voorwaarden opgelegd aan de uitbater, niet aan de sekswerker. Daarover zal er overleg zijn door de bevoegde ministers, de sector van sekswerkers en de vertegenwoordigers van slachtoffers van mensenhandel of misbruik van prostitutie. De lijst voorwaarden zou eind 2022 opgesteld en in een wet gegoten moeten zijn. Wie zich niet aan deze voorwaarden houdt en toch de prostitutie van anderen organiseert, zal vervolgbaar zijn voor pooierschap en/of mensenhandel. In afwachting van de nieuwe wet wordt het gedoogbeleid verdergezet.¹⁷

¹⁶ <https://utsopi.be/nl/covid-19/>; geraadpleegd in april 2022.

¹⁷ <https://utsopi.be/nl/covid-19/>; geraadpleegd in april 2022.

Sekswerk

Definities

Internationaal

De term sekswerk komt in tegenstelling tot de term prostitutie niet voor in de relevante internationale mensenrechtenverdragen.

Diverse internationale en nationale NGO's (wereldwijd) hebben zelf definities uitgewerkt.

De rode draad is min of meer:

Sekswerk is de uitwisseling van seksuele diensten, prestaties tegen een materiële vergoeding. Het omvat zowel activiteiten van direct lichamelijk contact tussen kopers en verkopers als indirecte seksuele stimulatie. Sekswerk verwijst alleen naar vrijwillige seksuele transacties; de term verwijst dus niet naar mensenhandel en andere gedwongen of niet-vrijwillige seksuele transacties. De transactie moet plaatsvinden tussen instemmende volwassenen die de wettelijke leeftijd en het geestelijke vermogen hebben om in te stemmen en moet plaatsvinden zonder dwang. De term legt de nadruk op de arbeids- en economische implicaties van dit soort werk.

Sekswerk omvat diverse vrijwillige seksuele diensten of erotische voorstellingen, waarbij in verschillende mate (fysiek) contact met klanten plaatsvindt; zoals: webcam modellenwerk en pornografisch modellenwerk. Het eerste wordt vaak gedaan via een camming site, het laatste kan al dan niet gebruik maken van een adult content-abonnementsdienst. Andere voorbeelden zijn: exotisch dansen, paaldansen, telefoonseks (seksueel getinte gesprekken met klanten en verbaal seksueel rollenspel), go-go dansen, erotisch dansen, neo-burlesque, twerking, striptease, erotische massage, grinding, lap dancing, acteren in pornofilms, peepshowartiesten, escort diensten, sugar baby, samenwerken samen met psychoanalytici/therapeuten om seksuele activiteit uit te oefenen als onderdeel van de therapie met hun cliënten, straatprostitutie, binnenshuisprostitutie (bordeelwerk, massagesalon-gerelateerde prostitutie, bar- of casinoprostitutie),...

The **UNAIDS** Guidance Note on HIV and Sex Work definieert sekswerkers als vrouwelijke, mannelijke en transseksuele volwassenen boven de 18 jaar die regelmatig of incidenteel geld of goederen ontvangen in ruil voor seksuele diensten en die zichzelf al dan niet als sekswerker identificeren. In het kader van deze definitie zijn drie elementen vermeldenswaard: a) sekswerk en sekswerkers betreffen uitsluitend volwassenen; b) sekswerk betreft vrijwillige handelingen tussen volwassenen; c) handelingen die gepaard gaan met bedrog, fraude, dwang, geweld of geweld vallen niet onder de definitie van sekswerk. Sekswerk en mensenhandel zijn dus niet hetzelfde.

Bijlage 3 van de UNAIDS Guidance Note gaat in op het onderscheid tussen sekswerk en mensenhandel.¹⁸

UNAIDS, UNFPA, UNDP: de term "sekswerker" wordt gebruikt om te verwijzen naar alle volwassenen die seks verkopen of ruilen voor geld, goederen of diensten (bv. vervoer). De term wordt gebruikt om te verwijzen naar mensen die seks verkopen of uitwisselen, ook al identificeren zij zich niet als sekswerker, of beschouwen zij de activiteit niet als "werk". De term wordt gebruikt om te verwijzen naar sekswerkers, waaronder instemmende vrouwen, mannen en transseksuelen, die regelmatig of incidenteel geld of goederen ontvangen in ruil voor seksuele diensten. Sekswerkers omvatten ook instemmende jongeren van achttien jaar of ouder. In omstandigheden waarin een persoon gedwongen is seks te verkopen en onvrijwillig seks verkoopt, wordt bij voorkeur niet naar de persoon in kwestie verwezen als "sekswerker". Dit voorkomt onnodige verwarring tussen sekswerk en mensenhandel, of verwarring van sekswerkers met mensen die zijn verhandeld met het oog op seksuele uitbuiting. Sekswerk wordt gewoonlijk ingedeeld in "direct" (open, formeel) of "indirect" (verborgen, clandestien, informeel). Directe sekswerkers identificeren zich als sekswerker en verdienen met de verkoop van seks. Indirecte sekswerkers zijn meestal niet afhankelijk van de verkoop van seks als hun eerste bron van inkomsten. Ze kunnen werken als serveerster, kapster, massagemeisje, straatverkoopster of bierverkoopster,... en hun inkomen aanvullen met de verkoop van seks. Zij identificeren zich over het algemeen niet als sekswerkers.¹⁹

NSWP (Global Network of Sex Work Projects): "The term 'sex workers' reflects the immense diversity within the sex worker community including but not limited to: female, male and transgender sex workers; lesbian, gay and bi-sexual sex workers; male sex workers who identify as heterosexual; sex workers living with HIV and other diseases; sex workers who use drugs; young adult sex workers (between the ages of 18 and 29 years old); documented and undocumented migrant sex workers, as well as and displaced persons and refugees; sex workers living in both urban and rural areas; disabled sex workers; and sex workers who have been detained or incarcerated."²⁰

Het document van NSWP 'Seks work is work' bevat ook een overzicht van internationale NGO's die aanbevelingen hebben over de decriminalisering van sekswerk, zoals Amnesty International, Human Rights Watch, International Women's Rights Action Watch Asia Pacific; Association for Women in Development; ILGA-Europe; Transgender-Europe (TGEU),...

Belgisch Strafrecht

In de memorie van toelichting van het Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht²¹ (wet van 17 maart 2022) verschijnt het begrip sekswerker, bijvoorbeeld:... Zo kan er bijvoorbeeld geen sprake zijn van aanzetten of dwingen

¹⁸ UNAIDS, *Guidance note on HIV and sex work*. Geneva, 2009, updated 2012, available at www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/unaidspublication/2009/JC2306_UNAIDS-guidance-note- HIV-sex-work_en.pdf

¹⁹ UNAIDS, UNFPA, UNDP, *Sex work and the law in Asia and the Pacific*, 2012.

²⁰ NSWP, *Sex work is work*, 2018

²¹ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 72.

zoals bedoeld in 1° indien een uitbater of uitzendbureau een legale overeenkomst sluit met een sekswerker op een vrije wijze en met toestemming. Het begrip komt niet voor in de artikels van de wettekst.

Vlaanderen

Agentschap Zorg & Gezondheid

[Symposium Seksuele Gezondheid. Eindrapport](#) (18 februari 2019):

In dit document staat te lezen:

- *Sekswork wordt in deze tekst inwisselbaar gebruikt met de term prostitutie en kan omschreven worden als de uitwisseling van seksuele diensten in ruil voor geld of goederen* (p. 114).
- Sekswork in Vlaanderen is erg divers. Naast de opvallende raamprostitutie of de bars met neonlichten aan de steenwegen, horen ook erotische massages hieronder, optredens in de porno-industrie, sugardating of telefoon- en webcamseks. Niet alleen is de aard van sekswork zeer divers, ook sekswerkers vormen in Vlaanderen een diverse groep. Sekswerkers zijn mannen, vrouwen en transgenders, van uiteenlopende leeftijd, origine, en sociale situatie. Hun engagement in sekswork kan occasioneel zijn, als bijverdienste, of structureel om in hun levensonderhoud te voorzien. Het gaat onder meer over luxe-escorts, sekswerkers die thuis ontvangen, die tippelen, die werken in een gedoogde prostitutiezone of in een bordeel. Ten slotte zijn ook de klanten van sekswerkers erg divers. Zij hebben geen specifiek profiel. Bij wijze van spreken kan iedere man klant in de prostitutie zijn. Onderzoek toont aan dat vrouwen in veel mindere mate een prostitué(e) bezoeken (p. 114).

Seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte

Vlaams Parlement

[Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende het faciliteren van de beleving van seksualiteit en intimiteit op maat van personen met een zorgbehoefte](#) en de hoorzittingen daarover op 30 mei 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1390/1 en 2)

p. 4: ... De overeenkomsten tussen de seksuele dienstverlening die de vzw Aditi aanbiedt en het leiden van een persoon naar seksuele dienstverlening en prostitutie zijn treffend. Er worden immers tijdens de seksuele dienstverlening seksuele handelingen gesteld én de seksuele dienstverlener wordt voor zijn dienstverlening betaald...

p. 5: ...De beoogde doelgroep hebben de indieners van deze conceptnota bijeengebracht onder de noemer 'personen met een zorgbehoefte'. Het gaat immers om een brede groep van mensen met een fysieke of psychische beperking, ouderen, maar even goed om mensen met een psychiatrische aandoening. Kortom: mensen die door hun beperking niet in staat zijn om hun seksualiteit te beleven, hetzij omdat ze dat fysiek niet kunnen, hetzij omdat het door hun aandoening niet evident is om contact te leggen met een andere persoon met wie ze een relatie kunnen aangaan en hun seksualiteit kunnen beleven. Met 'voorziening' worden alle voorzieningen bedoeld die residentieel, semi-ambulant of ambulant personen met een zorgbehoefte begeleiden. Vandaag begeleidt de vzw Aditi woonzorgcentra, thuiszorgdiensten en voorzieningen voor personen met een handicap bij het formuleren van hun visie. Wat de seksuele dienstverlening zelf betreft, wordt de doelgroep beperkt tot personen ouder dan 18 jaar.

De doel van deze conceptnota is de oprichting van een Expertisecentrum voor seksualiteit en intimiteit op maat.

[Resolutie betreffende seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte](#) - 1857 (2018-2019) – Nr. 3 3 april 2019 (2018-2019)

De tekst bevat geen definities. De indieners gaan uit van het recht op seksuele beleving voor iedereen, dus ook voor personen met een zorgbehoefte. Ze baseren zich daarvoor op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de VN-resolutie A/RES/48/96 'Standaardregels betreffende het bieden van gelijke kansen voor gehandicapten'. De concrete vraag aan de Vlaamse regering handelt over 1) de nodige middelen vrij te maken om de verdere werking van Aditi vzw als organisatie te kunnen garanderen en 2) te onderzoeken of de beheersovereenkomst van Sensoa kan worden uitgebreid met de opbouw van expertise rond de seksuele rechten en behoeften van personen met een zorgbehoefte, de begeleiding van voorzieningen bij de visieontwikkeling rond de seksuele rechten en behoeften van personen met een zorgbehoefte, en de vorming van het personeel en de directie van voorzieningen met betrekking tot de begeleiding van personen met een zorgbehoefte bij het omgaan met hun seksuele behoeften.

[Vraag om uitleg over seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte](#) (28 januari 2020); antwoord minister van Welzijn, Gezin, Volksgezondheid en Armoedebestrijding: "voor organisaties zoals die binnen thuiszorg, gespecialiseerde zorg, geestelijke zorg, gehandicaptenzorg, jeugdzorg, is het belangrijk om een beleid met betrekking tot seksualiteit en intimiteit te voeren"... Naar aanleiding van de resolutie is er projectfinanciering opgestart vanuit het agentschap Zorg en Gezondheid.

Aditi vzw

Aditi vzw begeleidt individuele personen met een beperking en ouderen in hun zoektocht naar *kwalitytsvolle seksuele dienstverlening en intimiteitsbeleving*. Daarvoor werkt Aditi over heel Vlaanderen samen met seksuele dienstverleners.

Aditi organiseert vorming en coaching voor dienstverleners en het aanbod voor zorgprofessionelen. Aditi zoekt een match tussen de aanvrager (intakegesprek) en de

dienstverlener. De dienstverlener regelt een afspraak voor gesprek. Na een positieve debriefing krijgt de aanvrager het gsmnr van de dienstverlener. De rol van Aditi stopt dan. Sinds 2017 betalen sommige mutualiteiten het intakegesprek terug. Aditi heeft de steun van Welzijn en Gezondheid Vlaanderen, van Sensoa en van 250 zorginstellingen (via lidmaatschap). Het VAPH is erkend als vergunde zorgaanbieder.

Meer info: [Aditi - seksuele dienstverlening](#)

Recht op seks?

Bestaat er een recht op seks? Ja en Nee.

Volgens de Vrouwenraad bestaat er geen absoluut/afdwingbaar recht op seks/seksualiteit.

Een zogenaamd recht op seks zou betekenen dat iemand anders tot seks zou worden verplicht. Dat staat lijnrecht tegenover het recht op seksuele integriteit/zelfbeschikking.

Er is geen internationale wetgeving die het recht op seks waarborgt of die seksuele rechten omschrijft. Het allesomvattende recht op seks/seksualiteit bestaat ook niet in de Belgische rechtsorde.

Het recht op seks is ook geen sociaal recht want zo'n recht moet dan sociaal afdwingbaar zijn. Bij sociale rechten moeten derden maatregelen nemen zodat aan je behoeften kan voldaan worden. Een sociaal recht vergt positieve actie. Je kan als individu niet afdwingen dat je seks krijgt. Er is wederzijdse toestemming nodig bij seks. Wederzijdse toestemming vereist machts gelijkheid (gelijkwaardigheid als voorwaarde).

Het zogenaamde recht op seks behoort tot de categorie 'negatieve' vrijheidsrechten. Dit betekent dat dit recht niet kan afgedwongen worden tegenover anderen: derden, de staat of een ander individu. Staten en derden moeten zich in beginsel wel onthouden van het instellen van een verbod op seks. In beginsel, maar in de praktijk gelden er wel legitieme beperkingen. Deze beperkingen gaan samen met ongelijke machtsverhoudingen, leeftijd en met de belangen of/en vrijheid van anderen. Er mag evenwel niet belet worden dat je seks hebt.

Iedereen is in principe vrij om seks te hebben, maar deze vrijheid is niet absoluut, noch onbeperkt. Rechten en vrijheden vertegenwoordigen belangen en deze moeten tegenover elkaar afgewogen worden. De vrijheid inzake het recht op seks van de ene eindigt waar de vrijheid van de ander begint. Daarom moet ook voldaan worden aan de vereiste van wederzijdse toestemming. Geïnformeerde toestemming is een essentiële en noodzakelijke voorwaarde voor en element van seksuele vrijheid.

Dit verklaart bijvoorbeeld waarom een verbod van seks van volwassenen met kinderen geen aantasting is van de seksuele vrijheid van volwassenen. Hier is namelijk sprake van een ongelijke machtsverhouding in samenhang met de leeftijd van het kind. Het maakt ook duidelijk waarom er niet zoiets is als een afdwingbaar recht op seks. Een gelijkaardig mechanisme geldt bijvoorbeeld

voor verkrachting: hier is het ontbreken van toestemming de belangrijkste factor om het misdrijf vast te stellen.

Deze basisprincipes gelden eveneens voor systemen van prostitutie en sekswerk. Deze kunnen/moeten als vrije en geïnformeerde keuze van het individu gerespecteerd worden, maar ook hier zijn ongelijke machtsverhoudingen, leeftijd, belangen van de sekswerker en geïnformeerde toestemming factoren waar in alle gevallen minimum rekening mee moet worden gehouden.

Dit verklaart meteen waarom een werkgever-werknemer verhouding op het domein van prostitutie en sekswerk volgens de Vrouwenraad problematisch kan zijn: de vrije instemming van de prostitué en/of van de sekswerker kan omwille van de ongelijke machtsverhoudingen in het gedrang komen.

Er zijn instanties die met de mensenrechteninstrumenten de link (willen) leggen naar de seksuele context en het dan hebben over de seksuele rechten, zoals IPPF en de WHO:²²

Werkdefinities van de WHO

Onderstaande definities geven geen officieel standpunt van de WHO weer en mogen niet als WHO-definities worden gebruikt of geciteerd:

Sexual rights

Sexual rights embrace human rights that are already recognized in national laws, international human rights documents and other consensus statements. They include the right of all persons, free of coercion, discrimination and violence, to:

- the highest attainable standard of sexual health, including access to sexual and reproductive health care services;
- seek, receive and impart information related to sexuality;
- sexuality education;
- respect for bodily integrity;
- choose their partner;
- decide to be sexually active or not;
- consensual sexual relations;
- consensual marriage;
- decide whether or not, and when, to have children; and
- pursue a satisfying, safe and pleasurable sexual life.

Sexuality

Sexuality is a central aspect of being human throughout life and encompasses sex, gender identities and roles, sexual orientation, eroticism, pleasure, intimacy and reproduction. Sexuality is experienced and expressed in thoughts, fantasies, desires, beliefs, attitudes, values, behaviours, practices, roles and relationships. While sexuality can include all of these dimensions, not all of

²² International Planned Parenthood Federation, [Sexual rights: an IPPF declaration](#), 2008; WHO, [Sexual and reproductive health](#), (geraadpleegd in maart 2022).

them are always experienced or expressed. Sexuality is influenced by the interaction of biological, psychological, social, economic, political, cultural, ethical, legal, historical, religious and spiritual factors.

Seksuele rechten volgens IPPF

Sexual rights are constituted by a set of entitlements related to sexuality that emanate from the rights to freedom, equality, privacy, autonomy, integrity and dignity of all people. The ten sexual rights are:

- Article 1 Right to equality, equal protection of the law and freedom from all forms of discrimination based on sex, sexuality or gender
- Article 2 The right to participation for all persons, regardless of sex, sexuality or gender
- Article 3 The rights to life, liberty, security of the person and bodily integrity
- Article 4 Right to privacy
- Article 5 Right to personal autonomy and recognition before the law
- Article 6 Right to freedom of thought, opinion and expression; right to association
- Article 7 Right to health and to the benefits of scientific progress
- Article 8 Right to education and information
- Article 9 Right to choose whether or not to marry and to found and plan a family, and to decide whether or not, how and when, to have children
- Article 10 Right to accountability and redress

De Verklaring van IPPF ([Sexual rights: an IPPF declaration](#), 2008) is volgens deze organisatie gebaseerd op de belangrijkste internationale mensenrechtenverdragen en andere instrumenten, ook op gezaghebbende interpretaties van deze internationale standaarden en bijkomende rechten in verband met menselijke seksualiteit die er impliciet in zijn vervat.²³

De Verklaring is ook gebaseerd op documenten van: the 1993 UN World Conference on Human Rights; the 1994 UN International Conference on Population and Development; the 1995 UN Fourth World Conference on Women; the UN Millennium Declaration and the Millennium Development Goals; en op de bevindingen en aanbevelingen van verscheidene VN-

²³ International Bill of Human Rights: Universal Declaration of Human Rights (UDHR) International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and its 2 Optional Protocols International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR). Core International Human Rights Instruments and their Monitoring Bodies: International Convention on the Elimination of All forms of Racial Discrimination (ICERD)- Monitoring Body: CERD Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)- Monitoring Body: CEDAW and its Optional Protocol Convention against Torture and other forms of Cruel, Inhuman or Degrading Treatment (CAT)- Monitoring Body: CAT and its Optional Protocol Convention on the Rights of the Child (CRC) and its 2 Optional Protocols Monitoring Body: CRC International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW) Monitoring Body: CMW Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Date of entry into force: 3 May 2008) International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (in force as of May 2008). In addition to the core Human Rights Treaties, there are a number of international human rights instruments that are, although not legally binding, an undeniable moral force and provide practical guidance to States in their conduct. These include: Vienna Declaration and Programme of Action United Nations Millennium Declaration United Nations Declaration on the Elimination of Violence Against Women United Nations Declaration on the Right to Development Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages Declaration of Commitment on HIV/AIDS

verdragsorganen en speciale rapporteurs van de VN, met 'the 2004 report to the Commission on Human Rights of the Special Rapporteur on the Right to the Highest Attainable Standard of Health'.

Arbeidsrechtelijke aspecten

Stavaza bedrijfsvoering/uitbating

Er zijn twee grote vormen van uitbating in België:²⁴

- De zuivere kamerverhuur: de prostituee betaalt een vaste som voor het raam, een appartement, een hotelkamer of een kamer in een privéhuis. De uitbater oefent geen gezag uit. Het geld van de klant gaat volledig naar de prostituee.
- De zeer courante fifty-fiftyformule: het geld van de klant wordt min of meer in twee verdeeld tussen de prostituee en de uitbater (massagesalons, champagnebars, escortagentschappen, webcambedrijven, privé-ontvangst waar soms kleine organisaties appartementen en advertising aanbieden):
 - o Uitbater kan arbeidscontracten aanbieden;
 - o Uitbater zorgt voor infrastructuur waarvan de prostituee als zelfstandige kan gebruik maken (bv. sommige webcambedrijven, escortagentschappen en massagesalons;
 - o Prostituee is zelfstandige in de vennootschap (van de uitbater).

De uitbater betaalt soms als werkgever de helft van de patronale bijdragen.

Wat het zelfstandigenstatuut betreft, kan de prostituee zich technisch gezien inschrijven onder de codes 'persoonlijke dienstverlening', 'masseur', 'artiest', 'model'.

Stavaza zelfstandigenstatuut

- Inschrijven bij Kruispuntbank Ondernemingen onder de NACE-code 'overige persoonlijke diensten' - 960',...; hoofd/bijberoep.
- Strafbaarheid voor alle derde partijen vervalft door hervorming seksueel strafrecht (17 maart 2022): bankiers, verzekeraars, boekhouders, websiteontwikkelaars mochten niet verdienen aan prostitutie; nu dus wel.
- Ten aanzien van de fiscus ontbreekt een sectorale regeling:
 - o Prostituees kunnen in theorie kosten inbrengen zoals lingerie, verzorgingsproducten, condooms, massageolie,...
 - o Maar er is (nog) geen uitgewerkt fiscaal sjabloon dat bepaalt wat al of niet aanvaardbaar is.

²⁴ Hans Vandecandelaere, *En vraag niet waarom. Sekswork in België*, EPO Berchem, 2019.

- Aansluiten bij een sociaal verzekeringsfonds en bij een ziekenfonds (ziekte en invaliditeit), moederschapsverzekering, gezinsbijslag, pensioen, eventueel faillissementsverzekering, geen vakantiegeld.
- Statuut zelfstandige in een vennootschap: prostituees betalen zelf hun sociale bijdragen; ze delen in de winst maar ze zijn ook aansprakelijk bij problemen.

Vóór de hervorming van het seksueel strafrecht (18 maart 2022) was het zelfstandigenstatuut al juridisch toegelaten:

- **Europees Hof van Justitie arrest Jany** van 20 november 2001²⁵: het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft zich naar aanleiding van het arrest Jany (zaak betreffende Poolse en Tsjechische onderdanen die zich als prostituees in Amsterdam wilden vestigen) over prostitutie uitgesproken. Het Hof definieerde prostitutie als “een activiteit waarbij onder bezwarende titel een dienst wordt verricht ten behoeve van de ontvanger, zonder dat materiële goederen worden geproduceerd of overgedragen.” Het Hof besloot dat *de door een zelfstandige beoefende prostitutie kan worden beschouwd als een dienstverlening tegen vergoeding*, die bijgevolg onder het begrip economische activiteiten valt. Het Hof preciseerde dat “prostitutie onder de (...) economische activiteiten anders dan in loondienst valt, wanneer vaststaat dat zij door de dienstverrichter wordt beoefend: zonder enige gezagsverhouding met betrekking tot de keuze van deze activiteit, de arbeidsomstandigheden en de beloning, onder zijn eigen verantwoordelijkheid, tegen een beloning die volledig en rechtstreeks aan hem wordt betaald.” Het Hof heeft in de loop der jaren en in de vele geschillen die het daarna heeft moeten behandelen, zijn rechtspraak gehandhaafd.
- Het Arbeidshof van Antwerpen nam op 1 juni 1979 de volgende beslissing: het loutere aanbieden van zijn charmes tegen een vergoeding is bij de wet niet verboden en is dus geen verboden beroepsactiviteit. Een dergelijke activiteit moet dus worden beschouwd als een beroepsactiviteit die een verzekeringsplicht in het raam van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juni 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen met zich brengt.
- Arrest van het Arbeidshof van Luik van 12 januari 2010, J.L.M.B 2010-2011, p. 509; “In sociaal recht mogen de sociale verzekeringsorganismen de aansluiting van zelfstandige prostituees niet weigeren omdat de activiteit van prostitutie niet strafbaar is.”²⁶

Stavaza loontrekkenden

Bepaalde categorieën sekswerkers zijn gedekt door de sociale zekerheid wanneer dit niet hun hoofdbezigheid is omdat ze een arbeidscontract hebben onder andere benamingen (bijvoorbeeld

²⁵ Arrest van het Hof van 20 november 2001 Aldona Malgorzata Jany en anderen tegen Staatssecretaris van Justitie. Verzoek om een prejudiciële beslissing: Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage - Nederland. Externe betrekkingen - Associatieovereenkomsten Gemeenschappen/Polen en Gemeenschappen/Tsjechische Republiek - Vrijheid van vestiging - Begrip economische activiteit - Prostitutie al dan niet daaronder begrepen. [Zaak C-268/99](#); [Conlusie](#): p. I 8656, 5).

²⁶ Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, Advies nr. 156 van 10 december 2020 van het bureau betreffende de Sociale rechten van personen die zich prostitueren, p. 9.

als massagepersoneel, danser,...). Specifiek onder de benaming sekswerker bestaat er (nog) geen arbeidscontracten.

Art. 433quater/1 van het hervormd seksueel strafrecht (abnormaal economisch voordeel), de introductie van het begrip uitbating (naast misbruik van prostitutie/uitbuiting) en de parallel gestemde wet van 17 februari 2022 (Kamer [DOC 55 2385/001-006](#)) over de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van personen die zich prostitueren, zouden volgens Utsopi de weg openen naar een regelgeving (essentiële voorwaarden) en een raamwerk voor de uitbater voor werken in loondienst.²⁷

Stavaza coöperatieven

Er zijn coöperatieven die het payrollstelsel hanteren. Dit systeem impliceert dat de betrokkene een loon ontvangt dat onderworpen is aan de sociale zekerheid. Werknemers (ook bijberoep), zelfstandigen, freelancers kunnen er hun 'project' in onderbrengen. Als werkgever van haar leden is de coöperatie verantwoordelijk voor hun loon en alle sociale en fiscale aangiften die voortvloeien uit hun activiteiten, terwijl ze in de ogen van hun klanten volledig zelfstandig zijn. De coöperanten kunnen rekenen op administratieve, juridische en financiële ondersteuning en een gezamenlijke verzekering. De coöperatie kan ervoor kiezen om de vennoten al dan niet te vergoeden.

In principe kunnen alle beroepen binnen een coöperatieve vennootschap uitgeoefend worden, behalve de gereguleerde beroepen (bv. architect), de bouwsector, activiteiten die gedeeltelijk gebaseerd zijn op het model van een 'handelsfonds', zoals een horecazaak of een ander verkooppunt.

De vennoten dragen bij tot het kapitaal volgens het algemene principe van elke coöperatie. De gedeelde diensten worden gefinancierd met bijdragen op basis van de activiteiten (de economische entiteiten van de vennoten) en de bedrijfsmiddelen die nodig zijn om die activiteiten uit te voeren. Een budgettaire tekort valt daardoor in principe niet ten laste van de persoon in kwestie (behalve in uitzonderlijke gevallen). De coöperatie sluit met de betrokkene en de eventuele medewerkers van de betrokkene arbeidsovereenkomsten af. De economische activiteiten die de betrokkene opzet, dragen bij tot de financiering van de gemeenschappelijke middelen die door de gedeelde onderneming ontwikkeld worden. De bijdragen aan de gemeenschappelijke middelen worden berekend op basis van bepaalde elementen, die door de coöperatie bepaald worden.

Na hervorming seksueel strafrecht

Vrijwillige prostituees/sekswerkers werkten vóór de hervorming van het seksueel strafrecht in moeilijke (juridische/arbeids- en sociaalrechtelijke) omstandigheden.

Zelfstandige prostituees/sekswerkers zullen nu niet langer problemen ondervinden op het vlak van arbeids/sociaal recht omdat hun economische partners niet langer strafbaar zijn. Op fiscaal vlak is

²⁷ <https://utsopi.be/nl/covid-19/>; geraadpleegd in april 2022.

er nog werk aan de winkel, zoals een door de fiscus uitgewerkt of aanvaard sjabloon voor het aftrekken van sekswerk-specifieke beroepskosten.

De jure zullen arbeidsovereenkomsten voor consensueel sekswerk legaal zijn.

Parallel met de hervorming van het seksueel strafrecht is er nu de **Wet** van 17 februari 2022 (Kamer DOC 55 2385/001-006) over de **niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst van sekswerkers**: de nietigheid van de arbeidsovereenkomst kon niet gelden voor personen die zich prostitueren en door deze wet komt er een einde aan de onzekere situatie waarin deze personen zich bevinden door de rechtszekerheid van de arbeidsovereenkomst te verbeteren. Tot voor de goedkeuring van deze wet kon de sekswerker geen enkel recht en bescherming inroepen. In de tekst van het wetsontwerp staat dat het niet gaat om de aanmoediging om arbeidscontracten af te sluiten en het abnormaal voordeel voor de pooier blijft strafbaar. "Instellingen van de Sociale Zekerheid en derden bij de arbeidsovereenkomst mogen zich niet beroepen op de nietigheid van de overeenkomst van een werknemer die zich prostitueert, teneinde de toepassing van deze wet uit te sluiten." Zulke contracten konden dus voorheen worden beschouwd als 'in strijd met de openbare orde of de goede zeden'. Dat betekende dat een rechter of een socialezekerheidsinstelling kon weigeren een sekswerker rechten toe te kennen. Dat is nu niet langer mogelijk. In een geschil met een uitbater voor de rechtbank kunnen sekswerkers hun rechten proberen te verhalen of aanvechten.

Zie ook het positief Advies van het Bureau van de Raad voor Gelijke Kansen van Mannen en Vrouwen, betreffende een wetsontwerp "inzake de niet-tegenwerpbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst van sekswerkers" 2021 (mits wat opmerkingen), ook goedgekeurd door de Vrouwenraad die lid is van het bureau van de RGKMV.

In de Beleidsnota Sociale zaken 2021 [DOC 55 2294/024](#) (p. 12-13) kondigt de minister aan dat "bijzondere aandacht zal worden geschonken aan een verbetering van levens- en werkomstandigheden van de sekswerkers en meer specifiek een volwaardige sociale bescherming voor de sekswerker. Zo zou een sociale bescherming mogelijk worden op basis van hun reële activiteiten. En net zoals elke werkende hebben zij daar recht op. Het is belangrijk dat sekswerkers volwaardig kunnen participeren aan ons stelsel van sociale zekerheid. Samen met mijn collega's van Werk en Zelfstandigen, en de staatssecretaris voor Gelijke Kansen, Gendergelijkheid en Diversiteit, en in overleg met de sector, zal onderzocht worden met welke concrete aandachtspunten rekening gehouden dient te worden teneinde sekswerkers een optimale bescherming te bieden in functie van de specifieke kenmerken eigen aan hun type activiteit."

Advies RGKMV

De *Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen* (RGKMV) vermeldt o.a. in zijn [advies nr. 156 van 10 december 2020 betreffende de Sociale rechten van personen die zich prostitueren](#):

- prostitutie kan weliswaar als een beroepsactiviteit worden beschouwd²⁸ door de overheid die aanvaardt dat personen die zich prostitueren zich door middel van het sociale statuut van de zelfstandigen tegen de sociale risico's van een beroepsactiviteit beschermen en hen

²⁸ Zie ook arrest Jany.

aan de inkomstenbelasting onderwerpt (p. 3). Personen die de prostitutieactiviteit vrij en volledig onafhankelijk uitoefenen hebben de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij het sociaal statuut van de zelfstandigen wanneer er geen ondergeschikt verband bestaat met een werkgever. De bijdragen die aan een sociaal verzekeringsfonds voor het RSVZ worden betaald, openen het recht op kinderbijslag, pensioen en de verzekering geneeskundige verzorging en uitkeringen (voor kleine risico's is echter een aanvullende verzekering vereist). De personen in kwestie kunnen in elk geval dezelfde sociale bescherming genieten als alle andere aangesloten zelfstandigen, wat hun eigen rechten en de afgeleide rechten betreft. Deze personen moeten uiteraard de formaliteiten vervullen die voor elke zelfstandige zijn vereist, waarvan de eerste bestaat in de inschrijving bij de Kruispuntbank van Ondernemingen onder de NACE-code 96099 'overige persoonlijke diensten', die niet specifiek voor prostituees is (p. 5-6).

- Verschillende vormen van prostitutie bestaan, die in verschillende omgevingen plaatsvinden, en dus leiden tot verschillende sociale en juridische situaties. De meeste personen die zich prostitueren, oefenen hun activiteit uit zonder enige voorafgaande kwalificatie als werknemer, aangezien zij seksueel worden uitgebuit en onder mensenhandel vallen, die door de staat maar niet kan worden uitgeroeid, ongetwijfeld bij gebrek aan voldoende middelen om sterk georganiseerde netwerken te bestrijden. Het zijn zwartwerkers en de personen die hen uitbuiten hebben geen enkele intentie om hen aan te geven als werknemer. De pogingen tot het witwassen van de opbrengsten van de prostitutie in de landen die hebben gekozen voor regulering, hebben geen succes gehad (p. 5);
- Personen die zich prostitueren werken als werknemer voornamelijk in de horeca of de persoonlijke verzorging. Ze worden tewerkgesteld in bars, brasserieën, cafés, clubs, nachtclubs, massagesalons, schoonheidssalons enz., voor andere taken dan prostitutie, en als ze worden aangegeven, vallen ze onder het socialezekerheidsstelsel van de werknemers. Net als alle werknemers genieten zij eigen rechten en afgeleide rechten voor de personen die zij ten laste hebben en die onder hetzelfde dak wonen (p. 5);
- De aanwijzing van een werkgever in het geval van personen die zich prostitueren, stelt een aantal problemen van nationaal en internationaal recht. Vooreerst kan de souteneur/pooier in de huidige stand van het recht – dus vóór 18 maart 2022 - niet als werkgever worden aangewezen. Een depenalisering van zijn activiteit (exploitatie van eens anders ontucht of prostitutie, art. 380, §1, 4°, Sw.) zou dan noodzakelijk zijn en België zou de voornoemde internationale verdragen moeten opzeggen... (p. 6).
- Er bestaan mogelijkheden, zoals de oprichting van verenigingen, multifunctionele coöperaties (p. 6-7).

De RGKMV, waarvan de Vrouwenraad actief lid is, beveelt het volgende aan (p. 9-10):

- Personen die zich prostitueren moeten kunnen kiezen voor het socialezekerheidsstelsel dat het best overeenstemt met de graad van autonomie die ze wensen. Het zelfstandigenstatuut is niet in strijd met artikel 6 van het CEDAW-Verdrag, noch met de VN-Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van een anders prostitutie. Er is nood aan een specifiek fiscaal statuut voor prostituees die als zelfstandige werken zodat zij hun beroepskosten in rekening kunnen brengen;

- De sociale inspecties moeten versterkt worden om ervoor te zorgen dat de arbeidsreglementeringen worden nageleefd door zowel zelfstandigen als werkgevers in sectoren waar zwartwerk vaak voorkomt en/of prostitutieactiviteiten worden verborgen;
- Coöperatieven in eigen beheer als mogelijke oplossing te onderzoeken;
- Vreemdelingen te regulariseren zodat ze toegang krijgen tot de arbeidsmarkt, om te vermijden dat ze in de prostitutie 'belanden';
- Dringend aandacht te besteden aan programma's voor een duurzame uitstap uit prostitutie.
- Verenigingen die hulp bieden aan personen die zich prostitueren op hun terrein duurzaam te ondersteunen, ongeacht hun doelstellingen (gezondheid, justitie, huisvesting, tewerkstelling, opleiding, het uitstappen uit de prostitutie, alternatieven ...);
- Dat de gewestelijke en federale instellingen de sociologische en juridische situatie van personen die zich prostitueren regelmatig onderzoeken;
- De strijd van de federale en de gefedereerde entiteiten tegen het prostitutiesysteem, het souteneurschap en de mensenhandel, onderling efficiënt te coördineren;
- De politiediensten de middelen te geven om het souteneurschap en alle vormen van mensenhandel doeltreffend te bestrijden;
- De personen die zich prostitueren, te beschermen, met name door het misdrijf van het ronselen en de verschillende gemeentelijke sancties op te heffen, en ervoor te zorgen dat de politie, de juridische hulpverleners en de gezondheidswerkers de slachtoffers van geweld beter opvangen.

Standpunt Vrouwenraad

Misbruik/uitbuiting van prostitutie

De Vrouwenraad herbevestigt zijn standpunt (2012) over het prostitutiesysteem als een vorm van structureel geweld indien er sprake is van uitbuiting in het kader van mensenhandel en/of van pooierschap (conform het Belgisch strafrecht). Dergelijk prostitutiesysteem is bovendien een schending van de mensenrechten en is niet in overeenstemming met de internationaal bindende regelgeving.

Wij pleiten voor een strafrechtelijke handhaving in overeenstemming met de bepalingen in het nieuwe seksueel strafrecht²⁹ over het misbruik/uitbuiting van prostitutie van meerderjarigen (artikel 433*quater*/1 over pooierschap) en het artikel 433*quinquies* over mensenhandel.

Art. 433*quater*/8 over de Multidisciplinaire evaluatie bepaalt dat de Kamer van volksvertegenwoordigers ermee belast wordt om de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk (=misbruik van prostitutie van meerderjarigen) te evalueren, twee jaar na de inwerkingtreding ervan en vervolgens om de vier jaar. Die evaluatie is multidisciplinair en stoelt in het bijzonder op de expertise van vertegenwoordigers van het gerecht en van de politie, van vertegenwoordigers van openbare gespecialiseerde organen, van vertegenwoordigers van

²⁹ [Wet van 31 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht](#)

middenveldorganisaties, alsook van gespecialiseerde academici. De door de drie laatstgenoemde categorieën vertegenwoordigde expertisegebieden moeten minstens de volgende thema's omvatten: de bestrijding van mensenhandel, de steun aan mensen in de prostitutie, de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, de verdediging van de economische en sociale rechten van de werknemers en de toegang tot gezondheid."

→ De Vrouwenraad voegt eraan toe: er moet tevens gepeild worden naar vrijwilligheid en veiligheid, en dit alles met oog voor intersectionele factoren.

Wat vrijwilligheid betreft: dit begrip moet worden afgebakend of uitgeklaard.³⁰

Er is ook nood aan meer omkaderende maatregelen.

De Vrouwenraad pleit voor het *structureel aanbieden van uitstapprogramma's aan alle personen die wensen uit te stappen*/een andere activiteit willen aanvangen. De Vrouwenraad maakte in 2017 een overzicht van uitstapprogramma's in het buitenland, zoals Dignita, Fier en R.U.P.S.in Nederland, ROSA in Noorwegen, Sisters in Duitsland, Ruhama in Ierland, AFESIP in Cambodja, Apne Aap in India, Breaking Free in de VS, Sex Trafficking Survivors United in de VS, La Cles in Canada. Ook in België zijn er aanzetten bij Pag-asa, Payoke, Samilia, Sürya. Maar *de focus ligt in België/Vlaanderen op begeleiding van erkende slachtoffers van mensenhandel. Om aan alle personen die wensen uit te stappen kansen te bieden moeten de federale overheid en de gefedereerde entiteiten hun verantwoordelijkheid nemen*; in Vlaanderen bijvoorbeeld in samenwerking met CAW's (vluchthuizen), de VDAB,...

Het is bovendien belangrijk dat organisaties die uitstapprogramma's zouden aanbieden, een niet-veroordelende houding erop nahouden wat sekswerk betreft en het onderscheid tussen mensenhandel en sekswerk maken, dit in het belang en de toegankelijkheid voor sekswerkers. Stigma is de belangrijkste barrière voor sekswerkers om hulp te zoeken. Organisaties die het onderscheid mensenhandel-sekswerk niet maken houden dit stigma in stand.

We vragen ook om de [algemene aanbeveling 38 over mensenhandel in vrouwen en meisjes in de context van wereldwijde migratie](#) van het toezichthoudend Comité bij het [Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen en meisjes](#) (CEDAW, 1979) strikt uit te voeren, met name de 75 gerichte, concrete aanbevelingen voor het beleid die verschillende aspecten van de strijd tegen de mensenhandel en de uitbuiting van de prostitutie van anderen meer in detail aanpakken. Zie verder in Bijlage 1.

³⁰ Hiervoor verwijzen we naar de inzichten van Utsopi (geraadpleegd op 22/09/2022): We weten dat het gros van de sekswerkers de keuze maakt om aan sekswerk te doen uit een gebrek aan andere mogelijkheden. Hierin volgen veel sekswerkers de economische logica dat met sekswerk meer kan verdiend worden tijdens een kortere werktijd dan met bv. eender welke laaggeschoolde arbeid.

Daarnaast zien we ook dat veel sekswerkers voor deze activiteit kiezen wegens neuroatypie (bijvoorbeeld bepaalde vormen van autisme) waardoor de keuze gemaakt wordt voor een activiteit die ontsnapt aan rigide werktijden of hiërarchische ondergeschiktheid.

Kort gesteld: vrijwilligheid is een gevaarlijk concept indien niet sterk afgebakend. Vrijwilligheid is in essentie de vrijheid te beslissen tussen een maximaal aantal opties. Dit is voor haast niemand in onze maatschappij het geval, tenzij eventueel voor een absolute toplaag in ons economisch bestel. Het gaat uit van een privilege waar het gros van de sekswerkers (en de maatschappij in haar geheel) niet over beschikt.

Bovendien eisen we dat België de [Richtlijn 2011/36/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers en de [EU strategie voor de bestrijding van de mensenhandel \(2021-2025\)](#) van de Europese Commissie onverwijld toepast (zie verder Bijlage 2).

Een aandachtspunt voor de Vrouwenraad is het in het kader van pooierschap het organiseren van prostitutie met als doel het rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een *abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel*. De memorie van toelichting van het wetsontwerp somt enkele voorbeelden op.³¹ Het feit dat dit aan het oordeel van de rechter wordt overgelaten lijkt ons niet voldoende waarborgen te bieden. *Rechters moeten daarvoor over opleidingen/tools kunnen beschikken.*

Vrijwillig sekswerk

De Vrouwenraad opteert voor een aanbod aan keuzemogelijkheden wat betreft het werkstatuut.

Arbeids- en sociaal recht

Sociaal statuut van zelfstandigen

De Vrouwenraad is voorstander van een optimalisering van het statuut van zelfstandigen; onder andere bij de fiscus een sectorale regeling met een uitgewerkt fiscaal sjabloon.

In Brussel en Wallonië is er nog de (in Vlaanderen afgeschafte) verplichting om een diploma hoger onderwijs of een cursus bedrijfsbeheer gevolgd te hebben. Dit is wellicht lijkt een obstakel voor een aantal sekswerkers. Eventueel kan hiervoor een uitzondering voor sekswerk aangevraagd worden in Brussel en Wallonië.

Loontrekkende

Het opstellen van een arbeidsovereenkomst impliceert een gezagsverhouding tussen de werknemer en zijn werkgever, terwijl het aanwerven van mensen met het oog op prostitutie uitdrukkelijk volgens internationale regelgeving en de Wet van 6 mei 1965 houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950 verboden is. Anderzijds waarborgt artikel 23 van onze Grondwet de vrijheid van arbeid en ook het recht op sociale zekerheid.³²

³¹ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht [DOC 55 2141/001](#), p. 73-74.

³² 1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen

Er zijn beroepen waarbinnen prostitutie binnen het werknemersstatuut wordt uitgevoerd – in principe niet als hoofdbezigheid - zoals het statuut horeca (ingeschreven als horecamedewerker); statuut masseuses.

Volgens artikel 2 en 3 van de **Wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten** moet ieder arbeidscontract voldoen aan vier essentiële voorwaarden/constitutieve elementen; er moet sprake zijn van een overeenkomst (1) waarbij de ene partij, de werknemer, zich tegenover een andere partij, de werkgever, verbindt om in een verhouding van ondergeschiktheid of onder het gezag van de werkgever (2), tegen loon (3) arbeid (4) te verrichten. Een arbeidsovereenkomst is slechts geldig als aan deze voorwaarden is voldaan. Belangrijk in het kader van sekswerk is de voorwaarde over de gezagsverhouding. De wetgever geeft geen duidelijke omschrijving van wat de gezagsverhouding inhoudt. In de rechtspraak is er sprake van een gezagsverhouding wanneer de prostituee een deel van de inkomsten moet afstaan aan bijvoorbeeld de baruitbater. Het bestaan van een gezagsverhouding is volgens rechtspraak niet onverenigbaar met het behoud van een zekere vrijheid, zelfstandigheid en persoonlijke verantwoordelijkheid bij het uitoefenen van de activiteit. Wat uiteindelijk determinerend is, is wat juridisch mogelijk is.³³

De recentere **Arbeidsrelatiewet**³⁴ biedt meer rechtszekerheid en somt criteria op om de arbeidsverhouding te beoordelen. De partijen zijn vrij de aard van hun arbeidsrelatie kiezen. Er moet voorrang gegeven worden aan de kwalificatie die uit de feitelijke uitoefening blijkt. De wet maakt een onderscheid tussen algemene en specifieke criteria. De algemene criteria³⁵ maken het

³³ W. Van Eeckhoutte, Handboek Belgisch arbeidsrecht, Mechelen, Kluwer, 2014, p. 237.

³⁴ Programmawet van 27 december 2006 betreffende de aard van de arbeidsrelaties; Meer info: FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: [Arbeidsrelatiewet - aard van de arbeidsrelatie: loontrekkende of zelfstandige?](#) Geraadpleegd in april 2022.

³⁵ De algemene criteria laten toe om de aard van de arbeidsrelatie te beoordelen zijn. Het gaat om de volgende criteria:

De wil der partijen

De partijen zijn vrij om te bepalen of hun arbeidsrelatie wordt uitgevoerd in het kader van een arbeidsovereenkomst of een aannemingsovereenkomst. Deze wil moet primeren op voorwaarde dat zij wordt bevestigd door de concrete uitvoering die zij aan hun verbintenissen hebben gegeven.

De gekozen kwalificatie kan niet worden weerhouden als de effectieve uitvoering wijst op feitelijke elementen die niet verzoenbaar zijn met deze kwalificatie.

De vrijheid van organisatie van de werktijd en de vrijheid van organisatie van het werk

Zijn elementen die wijzen op een **arbeidsovereenkomst**:

- de onmogelijkheid van de betrokkene om vrij zijn tijd te beheren en te organiseren;
- de verplichting van de betrokkene om zich aan een strikt uurrooster te houden;
- de verplichting van de betrokkene zijn afwezigheden te melden en te rechtvaardigen;
- de verplichting van de betrokkene om een bepaald aantal uren te presteren;
- de verplichting van de betrokkene te luisteren naar bevelen met betrekking tot specifieke taken en richtlijnen na te komen;
- het feit dat de betrokkene zich niet kan laten vervangen.

Zijn elementen die wijzen op een **aannemingsovereenkomst**:

- het feit dat de betrokkene beschikt over een grote graad van vrijheid wat de organisatie en de praktische uitvoering van het werk betreft, zelfs indien men aanvaardt dat algemene richtlijnen kunnen worden gegeven die vereist zijn ingevolge dienstnoodwendigheden;
- het feit dat de betrokkene niet verplicht is zijn tijdsgebruik te rechtvaardigen;
- het feit dat de betrokkene vrij is te werken volgens een aantal uren naar keuze;
- het feit dat de betrokkene vrij is de data van zijn verlof te kiezen;

mogelijk het bestaan of de afwezigheid van de gezagsverhouding te beoordelen. Voorbeelden zijn: de vrijheid van organisatie van de werktijd en het werk, de wilsuiting van de partijen en de mogelijkheid voor de werkgever om controle uit te oefenen. Bij KB kunnen er dan voor specifieke beroepssectoren aanvullende criteria³⁶ worden opgesteld, zonder af te wijken van de algemene criteria.

Dergelijke specifieke criteria zouden voor de sekswerker kunnen uitgewerkt worden; bijvoorbeeld: de bestemmingen van de door de prostituee/sekswerker ontvangen gelden (wie draagt de verantwoordelijkheid en heeft beslissingsmacht); het gebruik van materiaal in eigen bezit,...

Volgens de minister van Justitie: "De bewering dat elke arbeidsovereenkomst tussen een werkgever en een werknemer-sekswerker per definitie pooierschap is, klopt niet. Indien een sekswerker in de toekomst een rechtsgeldige arbeidsovereenkomst sluit, zonder dat er sprake is van misbruik of van uitbuiting, en alles volgens de regels van het arbeidsrecht verloopt, zullen die feiten niet als pooierschap kunnen worden aangemerkt: het betreft de vrije keuze van de sekswerker om seksuele diensten aan te bieden."³⁷

De recente [wet van 17 februari 2022 over de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van personen die zich prostitueren](#), maakt het statuut van loontrekkende mogelijk doordat geen nietigheid meer kan worden ingeroepen tegen dergelijke contracten. De nietigheid geldt voor de werkgever, maar ook voor derde partijen bij de overeenkomst, zoals bijvoorbeeld de instellingen van sociale zekerheid. De Nationale Arbeidsraad

-
- het feit dat de betrokkene zich kan laten vervangen.

De mogelijkheid een hiërarchische controle uit te oefenen

De uitoefening van de arbeid onder hiërarchische controle, m.a.w. in ondergeschikt verband, vormt een **essentieel bestanddeel van de arbeidsovereenkomst**.

De controle kan bestendig dan wel sporadisch zijn.

De controle moet niet effectief zijn, maar gewoonweg mogelijk zijn. Controle op zich is trouwens niet onverenigbaar met een zekere autonomie in hoofde van de werknemer bij de uitvoering van zijn werk.

Voorbeeld: een huisarbeider kan zijn prestaties verrichten in het kader van een arbeidsovereenkomst, ook al is hij niet onderworpen aan de rechtstreekse controle van zijn werkgever. De enkele mogelijkheid om gezag uit te oefenen, meer bepaald om leiding te geven aan de werknemer en toezicht op hem uit te oefenen, hem te controleren en na te gaan op welke wijze hij zijn arbeidsprestaties levert, volstaat.

³⁶ De specifieke criteria zijn van toepassing op bepaalde sectoren of beroepen.

Deze criteria moeten betrekking hebben op elementen die al dan niet op het bestaan van een gezagsverhouding wijzen tussen de contracterende partijen. Zij kunnen niet afwijken van de algemene criteria en de neutrale criteria die zijn bepaald in de wet.

Volgende elementen kunnen bijvoorbeeld als specifiek criterium worden beschouwd:

- de mogelijkheid personeel in dienst te nemen;
- in ruimtes en/of met materiaal werken die in eigen bezit zijn;
- persoonlijke en substantiële investering in de onderneming met eigen kapitaal;
- persoonlijke en substantiële deelname in de winsten en verliezen van de onderneming;
- verantwoordelijkheid en beslissingsmacht over de financiële middelen.

Deze criteria worden vastgesteld bij koninklijk besluit dat wordt aangenomen volgens [een specifieke procedure](#). Tot nog toe werd er geen enkel KB met specifieke criteria in deze zin aangenomen.

³⁷ <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2141/55K2141006.pdf>, p. 49.

merkt wel op dat het slechts over een kleine categorie van sekswerkers gaat, die een werkgever hebben die met hen een arbeidsovereenkomst wenst te sluiten.³⁸

De Vrouwenraad vraagt bijkomende wettelijke bepalingen met betrekking tot de uitzonderingen op de ondergeschiktheid in het kader van ongelijke machtsverhoudingen: de sekswerker mag een en ander in het kader van seksuele dienstverlening weigeren ten aanzien van de klant/cliënt; mag de klant/cliënt weigeren; de seksuele dienstverlening mag door de sekswerker afgebroken worden tijdens de dienstverlening. Want dwang tot seks = seksueel geweld; dwang tot seksuele handelingen = seksuele intimidatie.

Moesten de beleidsmakers overwegen om het systeem van flexi-jobs³⁹ uit te breiden tot sekswerkers, dan kan de Vrouwenraad daar niet mee akkoord gaan omwille van volgende redenen: mensen gebruiken flexi-jobs om rond te komen, maar dat wijst er net op dat de verloning te laag is. De voorwaarde voor een flexijob is al 4/5de werken. Verder is deze flexibiliteit vooral ten koste van de werknemer. Het systeem van flexi-jobs is een systeem van prestaties op aanvraag. Er is geen garantie op een minimum aantal uren, noch een loongarantie. Flexi-jobbers bouwen pensioen op met hun hoofdberoep, maar niet met de flexi-job. In de sectoren waar het al toegelaten is, ligt het minimum flexi-loon lager dan de sectorale lonen. De werkgever moet de classificatie niet toepassen. Bijgevolg kunnen twee werknemers in dezelfde functie een verschillend loon hebben.

Geen sui-generis statuut

Een uitbreiding van de sociale zekerheidsregeling voor loontrekkenden invoeren voor personen die, zonder door een arbeidsovereenkomst te zijn gebonden, tegen loon arbeidsprestaties onder het gezag van een ander persoon verrichten of arbeid verrichten in gelijkaardige voorwaarden als die van een arbeidsovereenkomst. Via artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders is dergelijke uitbreiding vandaag al gerealiseerd voor diverse welomschreven categorieën van personen, zoals onthaalouders, thuisarbeiders, interim personeel, artsen in opleiding,...

Een sui-generis statuut is in feite een tussenstatuut, iets tussen werknemer en zelfstandige in. Dit zorgt voor onduidelijkheid m.b.t. verloning en m.b.t. sociale zekerheid. Voor onthaalouders in sui generis werden sociale bijdragen berekend op basis van een fictief minimumloon, dat niet strookte met hun reële prestaties (die doorgaans veel hoger lagen). Bijgevolg brengt dit de werker in gevaar om schijnzelfstandige te worden, wat grote impact heeft op sociale bijdragen en hun rechten als werknemer.

Om deze redenen kan de Vrouwenraad niet akkoord gaan met een eventuele invoering van een sui-generis statuut voor de sekswerker.

³⁸ NAR, [Advies-2249](#) over het Voorontwerp van wet betreffende de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van sekswerkers, 26 oktober 2021.

³⁹ Je kan momenteel een flexijob uitoefenen in de horeca en detailhandel. Voorwaarde is dat je minstens 80% tewerkgesteld bent of gepensioneerd. Meer info: <https://www.vlaanderen.be/flexi-job> .

Niet-hiërarchische organisatiesystemen

Naast het zelfstandigenstatuut zijn er nog andere niet-hiërarchische organisatiesystemen:

- Het recht om zich te verenigen volgens het coöperatieve model (specifiek voor sekswerkers) of om deel uit te maken van coöperatieve vennootschappen die verschillende beroepen verenigen. Met de decriminalisering van bepaalde handelingen inzake het pooierschap wordt dit een concrete mogelijkheid. Het coöperatieve model kan sterker omkaderd worden.
- Het recht om zich te verenigen via het vzw-model, zoals Aditi vzw actief is in Vlaanderen op het vlak van seksuele dienstverlening voor personen met een zorgbehoefte.
- Een overheidssysteem; bijvoorbeeld een publiek-privaat coöperatieve samenwerking: deze piste kan onderzocht worden.

Bijlage 1 Vrouwenraadartikel aanbeveling 38 CEDAW Comité (2021)

Handel in vrouwen en meisjes in de context van mondiale migratie

Inleiding

Op 20 november 2020 aanvaardde het toezichthoudend Comité bij het [Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen en meisjes](#) (CEDAW, 1979) [algemene aanbeveling 38 over mensenhandel in vrouwen en meisjes in de context van wereldwijde migratie](#).⁴⁰ Hierin spreekt het CEDAW Comité zich uit over de toepassing van Artikel 6 van het Vrouwenrechtenverdrag en over de consequenties die dit heeft voor het beleid van de staten die partij zijn bij het verdrag.

Artikel 6 legt staten de wettelijke verplichting op om alle passende maatregelen te nemen, m.i.v. wetgevende maatregelen, om alle vormen van (mensen)handel in vrouwen en de exploitatie van de prostitutie van vrouwen te bannen.

Het Comité licht toe welke definities van 'mensenhandel', 'uitbuiting' en 'toestemming' het hanteert en wat de reikwijdte van artikel 6 van het CEDAW Verdrag is. Het schetst enkele fundamentele oorzaken van de mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes en preciseert welke maatregelen staten moeten nemen vanuit het perspectief van de bepalingen van het Vrouwenrechtenverdrag en andere relevante mensenrechtenverdragen.

In de Aanbeveling zijn 75 gerichte, concrete aanbevelingen opgenomen. Aanbevelingen m.b.t. het aanpakken van de oorzaken van mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen, voor een betere bescherming van de slachtoffers, m.b.t. een gendergevoelige behandeling in gerechtelijke procedures, m.b.t. dataverzameling en wetgevende en institutionele kaders, inzake informatie en rapportage en m.b.t. te bekrachtigen relevante verdragen en protocollen.

Definities van mensenhandel, uitbuiting en toestemming

Voor de definities van 'mensenhandel', 'uitbuiting' en 'toestemming' doet het CEDAW Comité een beroep op artikel 3 (punt a en b) van het [VN-Protocol over mensenhandel](#).⁴¹

*"... (a) "**Mensenhandel**": het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van personen door middel van dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, ontvoering, bedrog, bedrog, misbruik van macht of van een kwetsbare positie of van het geven of ontvangen van betalingen of voordelen om de toestemming te verkrijgen*

⁴⁰ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, [General recommendation No. 38 \(2020\) on trafficking in women and girls in the context of global migration](#), 20 November 2020, CEDAW/C/GC/38.

⁴¹ [Aanvullend Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad](#).

van een persoon die zeggenschap heeft over een andere persoon, met het oog op uitbuiting.

Uitbuiting omvat ten minste de uitbuiting van prostitutie van anderen of andere vormen van seksuele uitbuiting, dwangarbeid of diensten, slavernij of soortgelijke praktijken, dienstbaarheid of het wegnemen van organen;

(b) De instemming van een slachtoffer van mensenhandel met de voorgenomen uitbuiting waarvan sprake onder letter (a) van dit artikel is niet relevant wanneer een van de middelen vermeld onder letter (a) is gebruikt;...”

Visie van het CEDAW Comité op de oorzaken van mensenhandel en exploitatie van prostitutie van vrouwen en meisjes

Mensenhandel omvat meer dan situaties waarin fysiek geweld is gebruikt of waarin het slachtoffer van z'n persoonlijke vrijheid beroofd werd. De meest gebruikte middelen in de mensenhandel zijn misbruik van een kwetsbare positie en machtsmisbruik. Slachtoffers zijn vaak ook het slachtoffer van meerdere vormen van uitbuiting tegelijk.

Mensenhandel in vrouwen en meisjes en de exploitatie van prostitutie bij vrouwen en meisjes zijn onmiskenbaar een fenomeen dat geworteld is in structurele, op geslacht gebaseerde discriminatie, wat neerkomt op gendergerelateerd geweld. Dit doet zich vaak in versterkte mate voor in de context van ontheemding, migratie, toegenomen globalisering van economische activiteiten, toegenomen militarisme, buitenlandse bezetting, gewapende conflicten, gewelddadig extremisme en terrorisme.

Het Comité stelt onomwonden het gebrek aan aandacht voor seksegebonden discriminatie als bepalende factor voor mensenhandel en uitbuiting van de prostitutie van vrouwen en meisjes, aan de kaak. Een van de belangrijkste redenen voor het hardnekkig voortbestaan van mensenhandel en exploitatie van prostitutie van vrouwen en meisjes (hierna ook seksuele uitbuiting genoemd) is, aldus het Comité: het gebrek aan erkenning en aan 'valorisering' van de genderdimensies van deze misdrijven, waardoor bepaalde grondoorzaken buiten beeld blijven en onaangetast/ongehinderd in stand worden gehouden.

Een genderanalyse laat zien dat deze grondoorzaken te maken hebben met discriminatie op grond van geslacht zoals het ongemoeid laten van de vigerende economische en patriarchale structuren en het niet aanpakken van de ongunstige en seksegebonden impact van arbeids-, migratie- en asielregimes die situaties van kwetsbaarheid creëren en die ertoe leiden dat vrouwen en meisjes verhandeld en uitgebuit worden.

Een tweede belangrijk element voor het voortbestaan van deze misdrijven zijn de mondiale macro-economische en politieke factoren zoals ontregelde arbeidsmarkten, afbouw van de welvaartstaat, regressieve belastingen en besparingen... die de werkloosheid en de armoede vergroten, economische onrechtvaardigheid genereren en die vrouwen disproportioneel treffen. Besparingen in het sociaal beleid en in sociale dienstverlening van de overheid belemmeren de staat om een sociaal beleid te voeren dat de basis vormt voor het opheffen van structurele genderongelijkheden en voor het tegengaan van schendingen van de mensenrechten van vrouwen op vele domeinen.

Minder sociale uitgaven verschuift de verantwoordelijkheid van de regering voor sociale basisvoorzieningen naar vrouwen. Al deze factoren ondersteunen culturele en sociale normen, die de onderdrukking van diverse groepen van vrouwen genereren.

Kortom, de handel in vrouwen en meisjes en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes – waaronder exploitatie van de prostitutie van anderen – zijn terug te voeren op discriminatie en structurele ongelijkheid op basis van geslacht en op de feminisering van de armoede. Deze discriminatie en structurele ongelijkheid aanpakken en opheffen, evenals het bestrijden van armoede behoren volgens het CEDAW Comité dan ook tot de eerste opdrachten en plichten van regeringen in de strijd tegen de mensenhandel. Een juridisch beleid en beschermingsbeleid ad hoc zijn niet voldoende. Staten moeten ook (volop) inzetten op preventie en de grondoorzaken van mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes aanpakken.

Grondoorzaken van mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes

Discriminatie op grond van geslacht die leidt tot sociaal onrecht

De handel in vrouwen en meisjes vindt haar oorsprong in discriminatie op grond van geslacht, in structurele ongelijkheid op basis van geslacht en in de feminisering van armoede, die daarmee samenhangt. Vrouwen en meisjes die behoren tot minderheden en tot gemarginaliseerde groepen die het moeilijk hebben om het hoofd boven water te houden zijn, wiens rechten weinig of niet gerespecteerd worden of die zich in een overlevingsmodus bevinden zijn het meest kwetsbaar zijn om te worden verhandeld en uitgebuit. Bij wijze van voorbeeld somt het CEDAW Comité enkele groepen op: vrouwen en meisjes die op het platteland en in afgelegen gebieden wonen, die behoren tot inheemse en etnische minderheden, vrouwen en meisjes met een handicap, met een irreguliere migratiestatus, ontheemde, stateloze, vluchtelingen- en asielzoekende vrouwen en meisjes, vrouwen en meisjes in of afkomstig uit conflictgebieden en alleenstaande meisjes behoren tot de meest kwetsbare groepen.

De leden van die groepen ervaren vaak sociale, politieke en economische uitsluiting. Hierdoor hebben ze een grotere kans op armoede, op ongeschoold- of laaggeschooldheid, op werkloosheid of onvoldoende werk en op niet-registratie vanwege de overheid. Vaak beschikken ze niet over de vereiste documenten/papieren, dragen ze de last van huishoudelijke en kinderopvangtaken, hebben ze te maken met beperkte toegang tot uitkeringen, bescherming en diensten, ervaren ze partner- en huiselijk geweld, mishandeling en/of verwaarlozing in de gezinsomgeving of in zorginstellingen of lopen ze het risico onderworpen te worden aan kindhuwelijken, gedwongen huwelijken en dienstbare huwelijken of ontberingen vanwege weduwschap.

Vrouwen en meisjes blijven het voornaamste doelwit van mensenhandelaars voor specifieke vormen van uitbuiting vanwege de wijdverbreide en aanhoudende gender- en leeftijdsongelijkheid, die tot gevolg hebben dat vrouwen en meisjes een lagere economische, sociale en juridische status hebben in vergelijking met die van mannen en jongens. Om het even welke schending van de rechten die vastgelegd zijn in het Vrouwenrechtenverdrag kan aan de basis liggen van de mensenhandel in vrouwen en meisjes. Dit moet bijgevolg in zijn geheel worden aangepakt. Het respecteren van alle rechten uit het Vrouwenrechtenverdrag moet een onderdeel zijn van een transformatieve aanpak om mensenhandel en seksuele uitbuiting te voorkomen. Een aanpak die vrouwen en meisjes sterker maakt door gendergelijkheid en hun burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten te bevorderen, in lijn met de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

Discriminatie in migratie- en asielregimes

Hoewel migratie voor veel vrouwen nieuwe sociale en economische kansen biedt, kan migratie ook hun mensenrechten en veiligheid in gevaar brengen. Dit is vooral het geval indien ze gedwongen worden om via illegale kanalen te reizen en/of indien hun migratietraject uitmondt in irregulier verblijf. Vrouwen en meisjes lopen een verhoogd risico om slachtoffer te worden van mensenhandel in alle stadia van de migratiecyclus – voor en tijdens de transit, in opvang- en huisvestingsfaciliteiten, aan grenzen, in doorreis- en in bestemmingslanden. Bij terugkeer kunnen ze te maken krijgen met represailles en hernieuwd slachtofferschap.

De vraag die uitbuiting bevordert en leidt tot mensenhandel

Strategieën om mensenhandel te voorkomen moeten ook rekening houden met de vraag als grondoorzaak van mensenhandel en seksuele uitbuiting. Het wordt algemeen erkend dat het niet erkennen van de rol van de vraagzijde bij de instandhouding en totstandkoming van deze misdrijven één van de (grote) obstakels is die staten belet om mensenhandel effectief aan te pakken. Vaak is het zo dat die vraag, die leidt tot mensenhandel en seksuele uitbuiting, ingegeven wordt door het verlangen naar geld, veel en snel financieel gewin, in combinatie met discriminerende attitudes, m.i.v. culturele attitudes en overtuigingen. Mensenhandel voorkomen en bestrijden vereist dat ook de vraagzijde wordt aangepakt, waaronder de vraag naar snel en groot financieel gewin.

Seksuele uitbuiting blijft bestaan omdat regeringen er niet in slagen de vraag die uitbuiting bevordert en tot mensenhandel leidt, effectief te ontmoedigen zijnde: hardnekkige (stand houdende) normen en stereotypen over mannelijke dominantie en de behoefte om mannelijke controle of macht te doen gelden én de handhaving van patriarchale genderrollen en (mannelijke) rechten van mannen op seks, dwang en controle stimuleren de vraag naar seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes. Daarbij komt nog de lucrativiteit van deze misdrijven, die enorme financiële winsten genereren waaraan als gevolg van de nog steeds wijdverbreide straffeloosheid weinig risico's verbonden zijn.

Volgens artikel 9, lid 5 van het VN Protocol inzake de mensenhandel moeten staten wetgevende en andere maatregelen (van opvoedende, sociale of culturele aard inzonderheid d.m.v. bilaterale en multilaterale samenwerking) aannemen of versterken teneinde de vraag te ontmoedigen die alle vormen van uitbuiting van personen, in het bijzonder van vrouwen en kinderen in de hand werkt, waaruit mensenhandel volgt. De noodzaak om de vraag die seksuele uitbuiting aandrijft aan te pakken, is bijzonder belangrijk in de context van de digitale technologie, die potentiële slachtoffers blootstelt aan een verhoogd risico om te worden verhandeld.

Conflictsituaties en humanitaire noodsituaties

Vrouwen en meisjes zijn meer kwetsbaar voor gendergerelateerd geweld, m.i.v. mensenhandel en seksuele uitbuiting, wanneer ze niet in staat zijn om in hun basisbehoeften te voorzien of wanneer ze geconfronteerd worden met een uitzichtloze economische situatie en wanhopen, wat vaak verergerd wordt in een context van oorlog en in humanitaire noodsituaties.

Steeds opnieuw kan worden vastgesteld dat de handel in vrouwen en meisjes erger wordt tijdens en na conflictsituaties en humanitaire noodsituaties. Dit als gevolg van ontheemding, de ineenstorting van politieke, economische en sociale structuren, instabiliteit en onvoldoende bestuur, waaronder het ontbreken van de rechtsstaat, toegenomen militarisme, de beschikbaarheid van handvuurwapens, de afzwakking van gemeenschaps- en familiebanden, de hoge incidentie van weduwschap en de 'normalisering' van gendergerelateerd geweld, m.i.v. conflictgebonden seksueel geweld, een verzwarend misdrijf dat/verzwarende misdrijven die in het verlengde ligt van reeds bestaande structurele, gendergebonden discriminatie van vrouwen en meisjes.

Gebruik van digitale technologie voor mensenhandel

Het gebruik van elektronische valuta of [cryptogeld](#) maakt het mogelijk om persoonlijk informatie te verbergen zodat de identificatie en lokalisering van bij misdrijven en mensenhandel betrokken partijen onmogelijk is. Cryptogeld maakt het mogelijk om anonieme betalingen te doen, zonder zelfs het doel van de transactie bekend te maken, wat de mensenhandel faciliteert. Vragende partijen hebben via de sociale media, het dark web en berichtenplatforms gemakkelijk toegang tot potentiële slachtoffers, waardoor hun kwetsbaarheid toeneemt.

Tijdens de coronapandemie is het gebruik van digitale technologie voor mensenhandel toegenomen, waaronder een toename van de rekrutering met het oog op online seksuele uitbuiting, een stijgende vraag naar materiaal over seksueel misbruik van kinderen en een toename van door de technologie gefaciliteerde kinderhandel voor seksueel misbruik/seksuele uitbuiting.

De reikwijdte van artikel 6 en implicaties voor het beleid

Artikel 6 van het Vrouwenrechtenverdrag staat niet op zichzelf. Het moet in samenhang met al de andere artikelen van het Vrouwenrechtenverdrag en met bestaande jurisprudentie van het CEDAW Comité worden beschouwd. Het moet ook gelezen worden als een ondeelbare bepaling die mensenhandel en seksuele uitbuiting met elkaar verbindt, zoals vastgelegd in het internationaal recht.

Hierbij verwijst het Comité uitdrukkelijk naar het [Verdrag ter bestrijding van de handel in personen en van de uitbuiting van de prostitutie van anderen](#) (1951)⁴² en naar de vaststelling dat deze rechtsgrondslag vereist dat artikel 6 gelezen wordt als een ondeelbare bepaling, die mensenhandel en seksuele uitbuiting met elkaar in verband brengt. Mensenhandel en de exploitatie van de prostitutie van anderen zijn geen aparte kwesties die als losstaand van elkaar mogen worden beschouwd. Beide zijn misdrijven die moeten worden bestreden. Artikel 1 en 2 van het verdrag van 1951 laten hierover geen enkele twijfel bestaan.⁴³

Voor de toepassing van artikel 6 van het CEDAW Verdrag zijn echter niet alleen de verdragen en protocollen over de strijd tegen de mensenhandel en seksuele uitbuiting relevant. De bestrijding van vrouwen- en meisjeshandel in de context van wereldwijde migratie vereist de inzet van het ruimere beschermingskader dat voortvloeit uit het internationaal humanitair recht, het vluchtelingenrecht, het strafrecht, het arbeidsrecht en het internationaal privaatrecht, de verdragen tegen staatloosheid, slavernij en de slavenhandel en de internationale mensenrechtenverdragen.

De strijd tegen seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes kan ook versterkt worden door het internationale strafrecht, waaronder het [Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof](#) dat slavernij, seksuele slavernij en gedwongen prostitutie erkend als misdaden die onder de jurisdictie kunnen vallen van het Hof. Staten moeten optreden binnen het kader van het internationaal recht en de resoluties van de VN Veiligheidsraad, maar ook handelen in overeenstemming met internationale verbintenissen die ze zijn aangegaan, waaronder: het [VN Migratiepact](#),⁴⁴ de [2030](#)

⁴² [Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others](#), 1951.

⁴³ Artikel 1 stelt dat de Partijen bij dit Verdrag het eens zijn om iedere persoon te straffen die met het oog op het inwilligen van de passies van een ander (1) een andere persoon werft, verleidt of wegleidt met het oog op prostitutie, zelfs met instemming van die persoon; (2) de prostitutie van een andere persoon exploiteert, zelfs met instemming van die persoon. Artikel 2 stelt de Partijen bij dit Verdrag overeenkomen om eenieder te straffen die: (1) een bordeel bezit of beheert, of bewust een bordeel financiert of deelneemt aan de financiering daarvan; (2) bewust een gebouw of een andere plaats of een deel daarvan verhuurt of least met het oog op de prostitutie van anderen.

Vertaald met www.DeepL.com/Translator (gratis versie)

⁴⁴ [The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration](#), A/RES/73/195, 2018.

[Agenda voor duurzame ontwikkeling](#) ⁴⁵ en het [Actieplan ter bestrijding van mensenhandel](#) ⁴⁶ van de Verenigde Naties.

De plichten van staten

Het is een fundamenteel mensenrecht van iedere vrouw en ieder meisje om niet verhandeld of seksueel uitgebuit te worden. Staten moeten de voorwaarden scheppen opdat vrouwen en meisjes ten volle van dit recht zouden kunnen genieten. Ze moeten met alle gepaste middelen streven naar het uitroeien van mensenhandel en van de exploitatie van de prostitutie van anderen en verzekeren dat wetten, systemen, regelgeving en financiering voorhanden zijn om dit effectief, in de praktijk te realiseren.

Strafrecht op zich volstaat niet om mensenhandel aan te pakken. Staten moeten alles doen wat binnen hun macht ligt of onder hun effectieve controle valt en alle mogelijke middelen inzetten om de misdaad van vrouwen- en meisjeshandel te voorkomen, te onderzoeken, te vervolgen en te bestraffen en om de slachtoffers verhaal te bieden en te vergoeden voor geleden schade.

De eerste, prioritaire plicht van staten is voorkomen dat vrouwen en meisjes – zowel individueel als collectief – het risico lopen om slachtoffer te worden van mensenhandel. Staten moeten daarom verzekeren dat vrouwen en meisjes al hun grondrechten en fundamentele vrijheden zoals vastgelegd in het CEDAW Verdrag kunnen uitoefenen en de vraag die (seksuele) uitbuiting voedt en tot mensenhandel leidt ontmoedigen.

Staten moeten de grondoorzaken van mensenhandel en van seksuele exploitatie van vrouwen en meisjes aanpakken, waaronder genderongelijkheid en discriminatie van vrouwen en meisjes, armoede en sociaal onrecht en ze moeten rekening houden met factoren die vrouwen en meisjes bijzonder kwetsbaar maken voor trafficking zoals een irregulier migratietraject en/of verblijf in een land. In dit verband onderstreept het Comité de rol en impact van een stringent, beperkend migratie- en asielbeleid en bijgevolg de noodzaak om dit te wijzigen zodat vrouwen en meisjes niet aangewezen zijn op illegale wegen voor migratie. Staten moeten ook rekening houden met de bijzondere kwetsbaarheid van meisjes in samenhang met intersectionele factoren zoals sekse en leeftijd en met het feit dat kinderen/minderjarigen recht hebben op verhoogde materiële en procedurele bescherming onder het internationaal recht.

Het Comité herinnert ook aan de [aanbevolen beginselen en richtlijnen over mensenrechten en mensenhandel](#) ⁴⁷ die uitgewerkt werden door het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten. Deze bieden een belangrijk soft law-kader voor de integratie van een op mensenrechten gebaseerde benadering in alle interventies tegen mensenhandel.

Algemene aanbeveling 38 bevat 75 gerichte, concrete aanbevelingen voor het beleid die verschillende aspecten van de strijd tegen de mensenhandel en de uitbuiting van de prostitutie van anderen meer in detail aanpakken. Er zijn aanbevelingen over: de aanpak van de diepere oorzaken van vrouwenhandel en meisjeshandel, de handhaving van de rechten van het slachtoffer, gendergevoelige behandeling door de rechtbank, dataverzameling en wetgevende, beleidsmatige en institutionele kaders, informatie en rapportage en m.b.t. bekrachtiging van relevante verdragen en protocollen. In bijlage bij dit artikel vindt u een samenvattende vertaling van deze aanbevelingen.

⁴⁵ [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#), A/RES/70/1, 2015

⁴⁶ [United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons](#), A/RES/64/293, 2010

⁴⁷ [Recommended principles and guidelines on human rights and human trafficking. Commentary](#); Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, United Nations Publications, 2010.

Samenvattende vertaling van algemene aanbeveling 38

A. De diepere oorzaken van vrouwen- en meisjeshandel aanpakken

- *Mobiliseer openbare middelen en diensten om gendergelijkheid en de mensenrechten van vrouwen en meisjes en duurzame ontwikkeling, t.t.z. de volledige realisatie van de SDG's, te bereiken, om zo de risicofactoren die leiden tot mensenhandel te verminderen. De volledige realisatie van de SDG's is essentieel om de factoren die het risico op mensenhandel verhogen aan te pakken, waaronder in het bijzonder: het bereiken van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en meisjes; het bevorderen van vrede, gerechtigheid en sterke instellingen voor het verminderen van ongelijkheid; beëindigen van armoede in al zijn vormen; verzekeren van inclusief en kwaliteitsvolle educatie en bevorderen van kansen op levenslang leren voor vrouwen en meisjes, verzekeren van gezondheid en bevorderen van welzijn van vrouwen en meisjes van alle leeftijden; verzekeren van waardig werk en economische participatie voor vrouwen en meisjes; en bevorderen van maatregelen inzake de klimaatverandering in het gendergelijkheidsbeleid.*

1. Sociale onrechtvaardigheid

- *Zorg voor de volledige, effectieve en zinvolle deelname van vrouwen en meisjes (met name slachtoffers, risicogroepen en gemeenschappen die getroffen zijn door mensenhandel) aan de besluitvorming op alle niveaus en op alle domeinen van de strijd tegen de mensenhandel, m.i.v. preventie en het ontwerp van op mensenrechten gebaseerde, gendergevoelige responsmaatregelen.*
- *Ontmantel de structurele en systemische omstandigheden die vrouwen en meisjes kwetsbaar maken voor alle vormen van mensenhandel en seksuele uitbuiting.*
- *Zorg ervoor dat vrouwen en meisjes een gelijke economische, sociale en juridische status van vrouwen als mannen en jongens d.m.v. een economisch en openbaar beleid dat een gebrek aan duurzame bestaansmiddelen voorkomt en elementaire levensstandaarden voor vrouwen en meisjes verzekert.*
- *Hef sociale structuren die de autonomie van vrouwen en hun toegang tot essentiële hulpbronnen beperken op, waaronder minder toegang tot: onderwijs en beroepsopleidingen, eigendom, kredieten, grondbezit, deelname aan besluitvorming en waardig werk en maak een eind aan voor vrouwen en meisjes nadelige praktijken zoals ongelijke verloning, gedwongen kindhuwelijken, patriarchale genderrollen, de concentratie van vrouwen in onzeker en kwetsbaar werk.*
- *Neem wetgeving aan die vrouwen beschermt en effectief hulp biedt aan slachtoffers van huiselijk geweld, die het familierecht herzielt en schadelijke sociaal-culturele praktijken aanpakt, met inbegrip van regelingen binnen het gezin, die de blootstelling van vrouwen en meisjes aan mensenhandel en seksuele uitbuiting vergroten;*
- *Roei patriarchale normen en waarden die vastgelegd zijn in wetgeving uit, waaronder familiewetten die mensenhandel voor gedwongen kindhuwelijken faciliteren. Er moeten maatregelen genomen worden die voorkomen dat gezinnen in ruil voor financieel gewin instemmen met het al dan niet tijdelijke 'huwelijk' van hun dochter;*
- *Zorg voor een versterkte implementatie van arbeidsrechten d.m.v. :
(a) het invoeren, versterken en handhaven van arbeidswetgeving die alle vrouwelijke werknemers beschermt, inclusief migrerende werknemers, ongeacht hun verblijfstatus, vaardigheidsniveau of sector van tewerkstelling (zowel in de formele als informele economie) en die de kans op uitbuiting tot een minimum te beperkt door zeer duidelijke bescherming te bieden inzake (o.m.): leefbaar loon, overuren, gezondheid en veiligheid en sociale bescherming, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en gelijk loon voor*

werk van gelijke waarde, met name in niet-gereguleerde, informele of ongecontroleerde sectoren die afhankelijk zijn van arbeidsmigranten;

(b) het voorzien van voldoende middelen en versterkte capaciteit voor arbeidsinspecteurs (naar aantal, mandaat en onderzoeksbevoegdheden) om genderbewuste, veilige, ethische en vertrouwelijke inspecties uit te voeren en om systematisch schendingen van arbeidswetgeving en vermoedelijke gevallen van mensenhandel te herkennen en te melden tijdens zowel routinematige als ongeplande inspecties van m.n. sterk gefeminiseerde sectoren, plaatsen van seizoengebonden en informele arbeid, accommodaties van migrerende werknemers, en waar van toepassing, van particuliere huishoudens;

(c) schotten tussen arbeidsinspecties, gebruik van openbare diensten door slachtoffers (inclusief gezondheidszorg), andere controlemechanismen en immigratie- en/of strafrechtelijke handhaving van illegale arbeid, zodat vermoedelijke mensenhandel in de context van dergelijke rapportagemechanismen gemeld kan worden zonder het slachtoffer te benadelen;

(d) aanmoedigen van bedrijven om veilige, anonieme en gendergevoelige klachtenmechanismen in te stellen om te zorgen dat de arbeidsrechten van alle werknemers gerespecteerd worden zonder angst voor represailles;

(e) passende juridische sancties voor werkgevers die betrokken zijn bij onrechtmatige tewerkstelling en arbeidspraktijken;

(f) bijstand en training voor bedrijven om de naleving van mensenrechten en arbeidsnormen te garanderen, met name die industrieën die bekend staan als knooppunten, toegangspunten of kanalen voor mensenhandel.

- *Voorzie bijzondere economische en sociale steun voor achtergestelde groepen vrouwen en meisjes, zoals mensen die in extreme armoede verkeren, mensen die tot gestigmatiseerde en geracialiseerde groepen behoren, overlevenden van seksueel misbruik en vrouwen met een handicap.*

2. Een veilig migratiekader

- *Ontwikkel een genderbewust en veilig migratiekader dat alle migrantenvrouwen en -meisjes, ook deze met een irreguliere migratiestatus, beschermt tegen schendingen van hun mensenrechten in elk stadium van de migratie d.m.v.:*

(a) steun voor een betere toegang tot trajecten voor veilige en reguliere migratie om zo uitbuiting, waaronder seksuele uitbuiting, te voorkomen, waarbij rekening gehouden wordt met de specifieke behoeften van vrouwen en hun kinderen, het recht op toegang tot beschermde formele arbeid en tot legale trajecten naar onderwijs en beroepsopleiding, zowel in het land van herkomst als in het land van bestemming;

(b) het faciliteren van het onafhankelijk verkrijgen van officiële identificatie- en reisdocumenten zodat vrouwen veilig kunnen emigreren, zonder dat zij toestemming van een echtgenoot of mannelijke voogd moeten krijgen;

(c) een gedegen genderanalyse van alle migratiebeleidslijnen en -programma's, m.i.v. deze die relevant zijn voor werkgelegenheid, arbeidsrechten, detentie, het verstrekken van paspoorten, visa en verblijfsvergunningen en bilaterale en multilaterale overeenkomsten;

(d) betere toegang tot gezinshereniging, waarbij rekening gehouden wordt met psychosociale en economische afhankelijkheid en met de verschillende soorten gezinnen;

(e) respect voor de rechten van kinderen, waaronder hun recht om gehoord te worden en rekening houdend met het feit dat niet-begeleide meisjes bijzonder kwetsbaar zijn en aanvullende bescherming nodig hebben.

- *Staten die partij zijn bij de [Internationale overeenkomst voor veilige, ordelijke en reguliere migratie](#) worden aangemoedigd om in overeenstemming hiermee te handelen en om:*

(a) deel te nemen aan regionale processen en om bilaterale overeenkomsten te ondertekenen m.b.t. werkgelegenheid om te zorgen dat de arbeidsomstandigheden in bestemmingslanden overeenstemmen met internationale arbeids- en mensenrechtennormen;

(b) te verzekeren dat vertegenwoordigers van werknemers bij dergelijke overeenkomsten betrokken worden;

(c) in het land van bestemming mechanismen op te zetten om schendingen van de rechten van vrouwelijke arbeidsmigranten tijdens het dienstverband aan te pakken, waaronder inzake het melden van uitbuiting en het opeisen van onbetaalde lonen en uitkeringen;

(d) te zorgen dat diplomatieke missies, arbeids- en economische attachés en consulaire functionarissen opgeleid worden in hoe te reageren op gevallen van verhandelde vrouwelijke migrerende werknemers.

- *Verzeker dat visumregelingen vrouwen niet discrimineren of vrouwenhandel vergemakkelijken of uitlokken door:*

(a) alle beperkingen op tewerkstelling van vrouwen in specifieke functiecategorieën op te heffen, evenals de uitsluiting van visumregelingen voor door vrouwen gedomineerde beroepen;

(b) de vereiste voor werknemers om verplichte zwangerschapstests te ondergaan in te trekken en de praktijk van uitzetting wegens zwangerschap of diagnose van hiv op te heffen;

(c) de voorwaarden voor het verlenen van verblijfsvergunningen aan vrouwen te herzien om zo de gevolgen van afhankelijkheid van hun echtgenoten te verzachten.

- *Reglementeer en controleer arbeid-rekruteerders, tussenpersonen en uitzendbureaus:*

(a) stap over op ethische wervingspraktijken (bijvoorbeeld via het Fair Recruitment Initiative van de Internationale Arbeidsorganisatie en de Know Before You Go-campagne van de Internationale Organisatie voor Migratie) en voorzie dienstverlening aan toekomstige migrerende werknemers, o.m. in samenwerking met de consulaire netwerken van de landen van herkomst;

(b) zet een handhavingsmechanisme om te verzekeren dat in het land van bestemming en in het land van herkomst dezelfde werknemerscontracten worden gebruikt ;

(c) annuleer contracten waarbij tijdens de rekrutering ongepaste druk op de werknemer uitgeoefend werd;

(d) vervolg en bestraf betrokkenheid bij uitbuitende rekruteringen, waaronder gewelddaden, dwang, machtsmisbruik, bedrog of uitbuiting zoals: opzettelijk verstrekken van misleidende informatie en documentatie, inbeslagname van paspoorten, andere identiteitsdocumenten of werkvergunningen, aanrekenen van illegale kosten voor werving, eisen van een aanbetaling en het in rekening brengen van kosten voor de afgifte van visa, paspoorten, vervoersbewijzen of deelname aan trainingsprogramma's vóór vertrek.

- *Beperk de risico's van afhankelijkheid en kwetsbaarheid van vrouwelijke arbeidsmigranten in relatie tot hun werkgevers door:*

(a) een eind maken aan discriminerende voorwaarden bij aanwerving, waaronder de praktijk om de migratiestatus van werknemers afhankelijk te stellen van de sponsoring of voogdij van een specifieke werkgever, zoals het geval is met 'gebonden visa';

(b) hen het recht te geven om andere werkgevers en werkgelegenheidssectoren te zoeken zonder de toestemming van hun actuele werkgever of de vereiste om het land te verlaten;

(c) de praktijk van borgtochtvoorwaarden die stelt dat werkgevers moeten zorgen dat zij hun buitenlandse/migrerende werknemer 'controleren en begeleiden' af te schaffen;

(d) te verzekeren dat door de werkgever verstrekte accommodatie en voedsel redelijk geprijsd zijn en dat de kosten niet automatisch worden afgetrokken van het loon van de werknemer;

(e) hun integratie op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken en door hen opleidingsprogramma's aan te bieden waardoor ze hun vaardigheden kunnen verbeteren.

3. De vraag die uitbuiting voedt en tot mensenhandel leidt

- *Ontmoedig de vraag die exploitatie van prostitutie bevordert en leidt tot mensenhandel.*
- *Voorzie educatieve, sociale of culturele maatregelen, gericht op potentiële gebruikers.*
- *Voorkom en bestrijd mensenhandel in alle bedrijfsactiviteiten, openbare aanbestedingen en bedrijfstoeleveringsketens door:*
 - (a) onderzoek, vervolg en veroordeel alle daders die betrokken zijn bij mensenhandel, inclusief diegenen aan de vraagzijde;*
 - (b) voorzie voor werknemers die ingeschakeld zijn in wereldwijde toeleveringsketens en die schade lijden als gevolg van het niet naleven van de wetgeving, de mogelijkheid om zowel in het land van exploitatie als van oprichting een burgerlijke rechtsvordering in te stellen;*
 - (c) moedig bedrijven en overheidsinstellingen aan om te zorgen voor de aanwezigheid van een instantie die specifiek bevoegd is en middelen heeft om proactief de naleving van de wetgeving te onderzoeken en te controleren en om niet-conforme entiteiten te bestraffen, en waarin ook werknemers en hun vertegenwoordigers zetelen;*
 - (d) Voer en/of financier bewustmakingscampagnes om consumenten en klanten te informeren over producten en diensten waarbij mogelijks sprake is van uitbuiting (m.i.v. onethische rekruteringspraktijken en slavenarbeid) en over waar ze vermoedens van criminele activiteiten kunnen rapporteren.*
- *Ontmoedig de vraag naar orgaanhandel door altruïstische organisaties voor het matchen van organen doeltreffend te reguleren, de wachttijden zoveel als mogelijk te beperken, ziekenhuizen te controleren op illegale transplantaties en de aanwezigheid van clandestiene, geïmproviseerde operatiekamers en informeer over de gezondheidsrisico's i.v.m. illegaal verhandelde organen.*

4. Conflictsituaties en humanitaire noodtoestanden

- *Integreer bestaande en nieuwe factoren die vrouwen en meisjes blootstellen aan mensenhandel (waaronder seksuele exploitatie) in plannen voor conflictbeheersing en voor het beheersen van de rampen en verzeker dat ze uitgebreide bescherming en hulp krijgen.*
- *Pak de kwetsbaarheden waarmee leden van ontheemde gezinnen te maken krijgen aan, waaronder economische onveiligheid, toegang tot hoogwaardig onderwijs, levenskwaliteit en legale identiteitsdocumenten, stereotypen over genderrollen, schadelijke opvattingen over mannelijkheid en ongelijke machtsverhoudingen en percepties over familie-eer, evenals de bijzondere kwetsbaarheid van ontheemde meisjes om te worden verhandeld voor seksuele doeleinden.*
- *Voorkom mensenhandel en seksuele uitbuiting in alle opvangvoorzieningen voor ontheemde vrouwen en meisjes door opleidingen voor het personeel om potentiële slachtoffers van mensenhandel en seksuele uitbuiting te identificeren (o.m.) en verzeker de veiligheid van vrouwen en meisjes d.m.v. de creatie van opvang en voorzieningen voor personen van hetzelfde geslacht, politiepatrouilles met ook vrouwelijke officieren in het gebied, door voldoende verlichting en toegang tot sanitair te voorzien en door het opzetten van informatiecentra voor vrouwen en meisjes in hun omgeving.*
- *Voer een op mensenrechten gebaseerd nultolerantiebeleid voor mensenhandel, seksuele uitbuiting, dwangarbeid, slavernij en op slavernij gelijkende praktijken, gericht is op groepen zoals nationale strijdkrachten, vredestroepen, grenspolitie, immigratieambtenaren, humanitaire hulpverleners en ander personeel van internationale organisaties en internationale ngo's.*
- *Verzeker toegang tot klachtenprocedures en mechanismen voor schadeloosstelling.*

- *Pak de gendergebonden gevolgen van internationale wapenhandel aan, vooral de handel in kleine wapens en de illegale wapenhandel, o.m. het door het Wapenhandelsverdrag te ratificeren en implementeren.*

5. Gebruik van digitale technologie bij mensenhandel

- *Roep bedrijven van de sociale media en berichtenplatforms op om verantwoordelijkheid op te nemen voor de blootstelling van vrouwen en meisjes aan mensenhandel en seksuele uitbuiting door gebruik van hun diensten. Eis van deze bedrijven dat ze relevante controlemechanismen instellen om deze risico's te beperken en dat ze een passende beheersstructuur en procedures invoeren zodat ze in staat zijn om hierop te reageren en de relevante autoriteiten hierover te informeren. Vereis ook dat ze hun capaciteiten op vlak van big data, artificiële intelligentie en analyse gebruiken om elk patroon te identificeren dat zou kunnen leiden tot mensenhandel en tot de identificatie van de betrokken partijen, m.i.v. de vraagzijde.*
- *Roep digitale technologiebedrijven op om te zorgen voor grotere transparantie. Tegelijk moeten staten ernaar streven om als onderdeel van centrale banksystemen bijvoorbeeld, platforms te creëren voor gebruik van elektronische valuta die gebaseerd zijn op het vrijgeven van gebruikersinformatie, m.i.v. informatie over de uiteindelijke begunstigde, de koper en de diensten of goederen van de transactie. Verzeker dat antiwitwaswetgeving effectief uitgevoerd wordt om zo gebruik van elektronische valuta gebaseerd op anonimiteit van de gebruikers te ontmoedigen.*
- *Ga proactief op zoek naar de productie van online materiaal over seksueel misbruik, werk samen met technologiebedrijven voor de creatie van geautomatiseerde instrumenten om online rekrutering te detecteren en mensenhandelaars te identificeren en versterk de partnerschappen tussen de publieke en private sector om de met de pandemie gelieerde toename van de misdaad aan te pakken.*
- *Roep digitale interactieve platforms op om informatie te delen met als doel de internationale samenwerking bij het bestrijden van mensenhandel en seksuele uitbuiting te faciliteren en de handhaving van de wetten mee te ondersteunen. Verbeter de gegevensverzameling, verzekert dat gegevens up-to-date zijn en zorg voor betrouwbare informatie-uitwisseling.*

6. Sensibilisering

- *Zorg voor correcte informatie aan het publiek, met name vrouwen en meisjes die zich in situatie van achterstand bevinden, die in afgelegen en grensgebieden wonen en migrerende vrouwen en meisjes (onderweg of op bepaalde bestemmingen), over hun rechten en de middelen en redenen om mensenhandelaren te vermijden, onder meer door middel van op feiten gebaseerde, toegankelijke communicatiecampagnes die duidelijk uitleggen welke de risicofactoren zijn voor de gemeenschap en met welke belemmeringen leden van de gemeenschap geconfronteerd worden bij het beschermen van zichzelf en anderen tegen mensenhandel, met name in de context van migratie, zodat zij potentiële mensenhandelaars kunnen herkennen en rapporteren en toegang krijgen tot dienstverleners wanneer zij zich kwetsbaar voelen voor mensenhandel of uitbuiting.*

B. Handhaving van de rechten van slachtoffers

1. Slachtofferidentificatie

- *Pak nadelige neveneffecten van maatregelen voor de bestrijding van mensenhandel aan, onder meer bij invallen met het oog op de ontmanteling van netwerken van mensenhandel, door te verzekeren dat onschuldige vrouwen en meisjes niet willekeurig gearresteerd, misbruikt of valselijk beschuldigd worden, in het bijzonder vrouwen die tot gemarginaliseerde groepen behoren en vrouwen in de prostitutie,*

- *Stel nationale richtlijnen op voor vroege identificatie, doorverwijzing en dienstverlening aan (vermoedelijke) slachtoffers door statelijke en niet-statale actoren, in overeenstemming met internationale normen en uitgaande van een op rechten gebaseerde, slachtoffergerichte, leeftijdsgebonden, gendersensitieve en trauma-gevoelige aanpak. Werk deze richtlijnen regelmatig bij en pas ze uniform toe op het hele grondgebied en aan internationale grenzen van de staat.*
- *Identificatie van (vermoedelijke) slachtoffers en hun doorverwijzing naar hulpverlening moet uitgevoerd worden door multidisciplinaire teams, waaronder professionals uit alle relevante vakgebieden, en waarvan de samenstelling kan worden aangepast van geval tot geval; dit mag niet exclusief worden geleid door rechtshandavings- of immigratieautoriteiten of gekoppeld worden aan de opstart of de uitkomst van een strafprocedure. Hulp moet verleend worden op basis van de persoonlijke en sociale kwetsbaarheid van de slachtoffers en potentiële slachtoffers.*
- *Zorg voor geactualiseerde en consistente opleiding van professionals uit alle relevante vakgebieden over de oorzaken, gevolgen en incidentie van vrouwen- en meisjeshandel, over de verschillende vormen van uitbuiting en over de inhoud en effectieve implementatie van de nationale richtlijnen voor identificatie, dienstverlening en verwijzingsystemen met het oog op veilige, vertrouwelijke en niet-discriminerende screening en – mits geïnformeerde toestemming – doorverwijzing van slachtoffers.*
- *Versterk de capaciteiten van de gezondheidszorgstelsels met het oog op vroegtijdige identificatie en interventie ten behoeve van (potentiële) slachtoffers van mensenhandel, ongeacht hun migratiestatus, verzeker vertrouwelijke en veilige toegang tot gratis gezondheidszorg, op basis van trauma-gevoelige en op overleving gerichte zorg, zoals bepaald in internationale normen.*
- *Werk samen met maatschappelijke organisaties, o.m., door hun middelen voor personeel, technische en financiële middelen te versterken met als doel te zorgen dat slachtoffers van mensenhandel in een vroeg stadium geïdentificeerd, bijgestaan en beschermd worden door o.m. inzet van mobiele eenheden en de beschikbaarheid van veilige procedures en veilige ruimten voor verhoor, met name op plaatsen waar ontheemde en migrerende vrouwen en meisjes ondergebracht, geregistreerd of vastgehouden worden.*
- *Beoordeel de gevolgen van het nationale wettelijke en beleidskader, met name op vlak van immigratie, asiel, arbeid, gezondheid, onderwijs en sociale bescherming voor slachtoffers van mensenhandel, om ervoor te zorgen dat ze geen nadelige impact hebben voor de identificatie, bijstand, bescherming, sociale inclusie en re-integratie van slachtoffers en ze de kwetsbaarheid van vrouwen en meisjes voor mensenhandel, her-smokkel, detentie, gedwongen terugkeer of andere schade niet vergroten.*
- *Pak belemmeringen voor slachtoffers om hulp te zoeken aan, o.m. door een muur op te trekken tussen immigratiehandhaving, het strafrechtelijk systeem en alle zorg- en ondersteuningsdiensten en door te verzekeren dat (potentiële) slachtoffers van mensenhandel zich veilig tot de autoriteiten kunnen wenden, zonder angst voor negatieve gevolgen zoals vervolging, bestraffing, detentie of deportatie, m.i.v. strafbare feiten die verband houden met hun slachtofferschap van mensenhandel.*

2. Toepassing van andere beschermingskaders

- *Verbeter de grensoverschrijdende samenwerking, coördinatie en kennisuitwisseling tussen diensten voor grenscontrole, wetshandhaving, kindbescherming, sociale bescherming en ngo's met als doel om passende en voldoende opvang en diensten te voorzien voor ontheemde en migrerende vrouwen en meisjes d.m.v. de integratie van gender- en trauma-gevoeligheid in de aankomstprocedures bij de grens (land, lucht en zee), waaronder veilige accommodatie en gepaste behandeling, er rekening mee houdend dat bekwaam personeel nodig is om potentiële slachtoffers van mensenhandel gepast te screenen en kunnen identificeren en om ervoor te zorgen dat er maatregelen voorhanden zijn om te voorzien in de specifieke beschermingsbehoeften van slachtoffers van mensenhandel, waaronder toegang tot consulaire bescherming.*

- *Verzekeren dat alle bestuursmaatregelen aan de grenzen, m.i.v. maatregelen om illegale migratie aan te pakken en grensoverschrijdende georganiseerde misdaad te bestrijden, in overeenstemming zijn met het beginsel van non-refoulement en het verbod op willekeurige en collectieve uitzetting.*
- *Investeer in capaciteitsopbouw en periodieke bijscholing van rechtshandhavingpersoneel (m.i.v. van politie-, immigratie- en grenscontrolefunctionarissen, professionals die werken in en rond gebieden waar vrouwen en meisjes het risico lopen op ontheemding of noodmigratie) met het oog op het waarborgen van adequate bescherming en leg procedures vast om mogelijke slachtoffers van mensenhandel te identificeren, m.i.v. personen die ervan verdacht worden banden te hebben met of terug te keren uit gebied dat onder controle staat van niet-statelijke gewapende groepen.*
- *Wees behoedzaam bij de risicobeoordeling voor identificatie en bescherming van verhandelde vrouwen en meisjes tegen verdere schendingen van hun rechten, o.m. door:*
 - (a) toegang te verschaffen tot procedures voor de status van staatloosheid en door staatloze vrouwen en meisjes een wettelijke status en bescherming te verlenen, m.i.v. bescherming tegen gedwongen terugkeer naar hun land van herkomst;*
 - (b) regelmatige afstemming tussen asielprocedures en de beschermingssystemen voor mensenhandel zodat, wanneer beide gronden erkend worden, vrouwen en meisjes toegang hebben tot beiden statuten;*
 - (c) ontheemde en migrantenvrouwen en -meisjes die verdacht worden van schendingen van de nationale arbeids-, immigratie- of strafrechtelijke of verblijfwetten en die vastgehouden worden in detentiecentra voor migranten zonder papieren te screenen;*
 - (d) indicatoren vast te stellen voor de identificatie van verhandelde vrouwen en meisjes, met name seksueel uitgebuite vrouwen en meisjes in gebieden die getroffen zijn door gewapende conflicten, om te vermijden dat slachtoffers van mensenhandel per ongeluk in hechtenis worden genomen of onderworpen worden aan verwijderingsprocedures;*
 - (e) vluchtelingen, m.i.v. slachtoffers van mensenhandel in gewapende conflicten, de mogelijkheid te bieden om hun zaak te documenteren met het oog op toekomstige juridische stappen om mensenhandelaars ter verantwoording te roepen.*
- *Erken dat vrouwen- en meisjeshandel soms beschouwd kan worden als gendergebonden vervolging en verschaf deze (potentiële) slachtoffers informatie en daadwerkelijk toegang tot eerlijke, efficiënte, traumabewuste en duidelijk asielprocedures, zonder discriminatie of voorafgaande voorwaarden, ongeacht het land van herkomst of de wijze van binnenkomst of hun deelname aan strafprocedures. Interpreteer de vervolgingsgronden voor het identificeren van slachtoffers krachtens het VN Vluchtelingenverdrag overeenkomstig de richtlijnen van het Bureau van de Hoge Commissaris voor vluchtelingen over: gendergebonden vervolging (nr. 1), slachtoffers van mensenhandel en personen die het risico lopen te worden verhandeld (nr. 7), asielaanvragen van kinderen (nr. 8) en seksuele geaardheid en genderidentiteit (nr. 9).*
- *Staten zijn verplicht slachtoffers van mensenhandel, met name vrouwen en meisjes, te beschermen tegen hernieuwd slachtofferschap, o.m. door:*
 - (a) slachtoffers van mensenhandel te beschermen tegen gedwongen terugkeer naar plaatsen waarin:*
 - (i) er geen geschikte, duurzame oplossing is, ze risico lopen om opnieuw te worden verhandeld, gestigmatiseerd, bedreigd, geïntimideerd of slachtoffer te worden van geweld of vergelding;*
 - (ii) ze vervolgd kunnen worden en/of blootstaan aan schendingen van het recht op leven of het verbod op foltering;*
 - (b) kinderen die uit mensenhandel zijn geboren te beschermen tegen hernieuwd slachtofferschap en stigmatisering, o.m. door een duidelijke en zekere juridische status voor kinderen zonder papieren, door uitgebreide ondersteuning en door te zorgen dat ze niet van hun moeder worden gescheiden.*

- *Meisjes die risico lopen opnieuw te worden verhandeld, mogen niet teruggestuurd worden naar hun land van herkomst, tenzij dit in hun belang is en er passende beschermingsmaatregelen genomen zijn voor een veilige terugkeer, waaronder een risico- en veiligheidsbeoordeling en de beschikbaarheid van langdurige re-integratieondersteuning in het land van terugkeer, o.m.: toegang tot onderwijs en/of beroepsopleiding, tot gezondheidszorg en bescherming tegen discriminatie en mensenhandel.*
- *Verbeter de samenwerking met de ontvangende staten om de vrijwillige repatriëring te waarborgen van burgers en permanent ingezetenen die naar het buitenland verhandeld werden, gefaciliteerd door gestandaardiseerde procedures en effectieve communicatie tussen de betrokken autoriteiten en ambtenaren, waarbij ervoor wordt gezorgd dat het ontvangende land voldoet aan de internationale normen voor de bescherming van en het verlenen van hulp aan slachtoffers van mensenhandel.*

3. Non-criminalisering en non-conditionaliteit

- *Voorzie kosteloze rechtsbijstand, verleen waar mogelijk een bedenktijd en herstelperiode en een verblijfsvergunning in afwachting van formele identificatie zodat de verhandelde slachtoffers en hun gezinsleden kunnen deelnemen aan herstel- en re-integratiemaatregelen. Deze maatregelen moeten inclusief toegankelijk, geïndividualiseerd, gender-, kind- en trauma-gevoelig zijn, mogen niet afhangen van deelname aan het strafrechtproces of de veroordeling van de mensenhandelaars, moeten toegang voorzien tot accommodatie, sociale uitkeringen, onderwijs- en werkgelegenheidskansen, hoogwaardige medische zorg, m.i.v. seksuele en reproductieve gezondheidsdiensten en counseling, gratis officiële identificatiedocumenten en maatregelen bevatten voor gezinshereniging en asielprocedures (indien van toepassing). Geef meisjes die slachtoffer zijn verblijfsvergunningen voor onbepaalde tijd, in overeenstemming met hun belangen, met het oog op een duurzame oplossing, die duurzaam en veilig is op de lange termijn.*
- *Verzeker voor voldoende en onmiddellijke toegang tot adequaat gefinancierde, goed uitgeruste opvangcentra en aparte eenheden voor slachtoffers van seksueel geweld en gedwongen prostitutie in opvangcentra en crisiscentra. Deze moeten veilig, toegankelijk en geschikt zijn voor verhandelde vrouwen en meisjes, inclusief vrouwen met kinderen en beschikken over speciaal opgeleid personeel dat vertrouwelijke hulp op maat aan slachtoffers kan verlenen, volgens gestandaardiseerde operationele procedures.*
- *Informeer over mogelijke en vrijwillige bijstand en programma's voor sociale inclusie en verzekert dat noch de slachtoffers noch hun kinderen gedwongen vastgehouden of opgesloten worden in de hulpverlening of in beschermende detentie (m.i.v. getuigenbescherming) of gedwongen worden om 'rehabilitatieprogramma's' te volgen. In het uitzonderlijke geval dat de bewegingsvrijheid van vrouwen om veiligheidsredenen wordt beperkt, moet de duur van deze beperking zo kort mogelijk worden gehouden.*
- *Ondersteun gemeenschapsgerichte programma's voor de re-integratie en sociale integratie van vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van mensenhandel, m.i.v. toegang tot veilige en betaalbare 'eigen' huisvesting, creëer een arbeidsquotum voor slachtoffers bij overheidsinstanties en neem slachtoffers op in de lijst van prioritaire groepen voor toegang tot sociale programma's en toegang tot de aflossing van belastingschulden.*
- *Het belang van het kind moet steeds overwegen in de besluitvorming over meisjes die slachtoffer zijn van mensenhandel, m.i.v. niet-onderdanen, hun recht om te worden gehoord moet gerespecteerd worden, ze moeten verzekerde toegang hebben tot individueel aangepaste geïntegreerde en interdisciplinaire ontwikkelings- en leeftijdsgeschiedte beschermings- en ondersteuningsdiensten, tot het opsporen van en hereniging met familie; kinderen mogen nooit strafbaar worden gesteld of vastgehouden worden. Leeftijdsbeoordelingen mogen slechts als laatste redmiddel ingezet worden en moeten op een multidisciplinaire, wetenschappelijk en cultureel aangepaste en voor kinderen geschikte, gendergevoelige manier – en voor alle alleenstaande meisjes onder toezicht van een gekwalificeerde voogd – verlopen.*

- *Bestrijd stereotiepe attitudes en discriminatie jegens vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van mensenhandel en seksuele uitbuiting, in het bijzonder migranten, door trauma-, genderbewuste en kindgevoelige opleidingen voor hulpverleners en personeel van beschermingsdiensten, m.i.v. de instanties voor kindbescherming, ambassade- en consulaire autoriteiten, werkgevers en openbare en particuliere wervingsbureaus, politieagenten, grensbeambten, immigratiepersoneel, arbeidsinspecteurs, maatschappelijk werkers en verzorgverstrekkers.*
- *Garandeer dat vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van mensenhandel, zonder uitzondering, niet worden gearresteerd, aangeklaagd, vastgehouden, vervolgd of bestraft of anderszins worden gestraft voor irreguliere binnenkomst of verblijf in het land (doorreis en bestemming) omdat ze niet over documenten beschikken of betrokken zijn bij onwettige activiteiten, in zoverre die betrokkenheid een direct gevolg is van hun situatie als slachtoffer van mensenhandel. Het niet-strafbeginsel moet:*
 - (a) verankerd worden in wetgeving en geïmplementeerd worden door goede opleidingen om te zorgen dat hulpverleners in staat zijn om slachtoffers van mensenhandel te identificeren*
 - (b) slachtoffers niet dwingen om bewijs of getuigenis af te leggen in ruil voor immuniteit van vervolging, verhaal of dienstverlening;*
 - (c) slachtoffers een mogelijkheid bieden om misdrijven die gepleegd zijn als direct gevolg van hun slachtofferschap van mensenhandel en waarvoor zij veroordeeld zijn uit hun strafblad te schrappen.*

4. Recht op informatie over rechten en rechtsbijstand

- *Alle vrouwen en meisjes moeten – o.m. via hotlines die 24 uur per dag operationeel zijn – toegang hebben tot begrijpelijke informatie over hun rechten, over de wetgeving die hen beschermt tegen mensenhandel en uitbuiting en de bijbehorende rechtsmiddelen voor het indienen van klachten, over hoe ze toegang kunnen krijgen tot permanente bijstand en bescherming, gratis rechtsbijstand, advies en vertegenwoordiging in gerechtelijke en semi-gerechtelijke processen op alle rechtsgebieden.*

5. Recht op verhaal

- *Verzeker alle vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van mensenhandel een vlotte toegang tot inclusieve, leeftijdsgevoelige en gendergevoelige klachtenmechanismen en rechtsmechanismen door doeltreffende kanalen voor het zoeken van bescherming en ‘verhaal’ voor de schendingen van hun rechten te voorzien en door gepaste voorwaarden te scheppen voor het indienen van klachten, zonder dat personen angst hebben voor represailles, arrestatie, detentie of deportatie.*
- *Verzeker dat verhandelde vrouwen en meisjes een wettelijk afdwingbaar recht hebben op betaalbare, toegankelijke en tijdige rechtsmiddelen via de strafrechtelijke, burgerlijke en arbeidsrechtbanken en administratieve procedures, m.i.v. het recht op compensatie, betaling van achterstallige lonen en andere vormen van herstelvergoeding op maat, en zorg ervoor dat dergelijke rechtsmiddelen niet afhankelijk worden gesteld van de confiscatie van bezittingen van de mensenhandelaars en gegarandeerd worden onder de voorwaarden die het nationale recht voor slachtoffers voorziet. De schadeloosstelling voor het misdrijf mag geen gevolgen hebben voor de sociale bijstand die de slachtoffers ontvangen of die door een ander programma van de overheid worden verstrekt.*

C. Gendergevoelige gerechtelijke procedures

- *Verzeker dat alle verhandelde vrouwen en meisjes toegang hebben tot een eerlijke en zorgvuldige gevoerde administratieve en juridische procedures, m.i.v. procedures voor uitwijzing; verzeker dat ze geïnformeerd zijn en gehoord worden tijdens de hoorzitting en dat ze toegang hebben tot trauma-gevoelige, cultureel aangepaste genderbewuste en aan de leeftijd aangepaste accommodatie, steun en bescherming om hen in staat te stellen te getuigen tegen hun mensenhandelaars.*

- *Verzekeer het recht op privacy van verhandelde meisjes, hou hen op de hoogte en zorg ervoor dat ze gehoord worden. Verzekeer hun recht op bijzondere bescherming in gerechtelijke procedures door gespecialiseerde, kindbewuste juridische bijstand en vereenvoudigde procedures voor getuigenverklaring te voorzien en voorkom bijkomend trauma door het slachtoffer advocaten, sociale werkers en wettelijke voogden toe te wijzen.*
- *Financier en steun de doeltreffende uitvoering van systemen van bescherming voor verhandelde vrouwen en meisjes, hun gezinsleden, getuigen en informanten om hen te beschermen tegen bedreigingen en wraak vanuit de netwerken van mensenhandelaars, zowel tijdens als na de gerechtelijke procedures, d.m.v. programma's voor bescherming van getuigen, op behoeften gebaseerde gerechtelijke procedures en tijdelijke verblijfsvergunningen, los van het feit of ze al dan niet medewerking verlenen aan de vervolging.*
- *Verzekeer onmiddellijk onderzoek, vervolging en adequate bestraffing van zowel direct betrokkenen bij mensenhandel als van personen die nalatig zijn m.b.t. het aanpakken of voorkomen van mensenhandel, m.i.v. vermeende corruptie van overheidsfunctionarissen en van personen in de particuliere sector; verzekeer dat de opgelegde sancties in verhouding staan tot de ernst van het misdrijf en de mate van verantwoordelijkheid van de overtreder.*
- *Voorzie multisectoriële programma's voor capaciteitsopbouw voor alle gerechtsfunctionarissen en ondersteunend personeel over trauma-bewuste, leeftijdsgevoelige, gendergevoelige, cultureel gevoelige en op mensenrechten gebaseerde toepassing van wetgeving ter bestrijding van mensenhandel en behandeling van slachtoffers zodat doeltreffende vervolging en adequate bestraffing van mensenhandelaars verzekerd zijn.*
- *Staten worden aangemoedigd om strafrechtelijke en justitiële samenwerking te systematiseren, m.i.v. de harmonisering van juridische procedures voor wederzijdse rechtshulp, uitlevering, confiscatie en teruggave van de opbrengsten van misdrijven (met landen van herkomst, doorreis en bestemming).*
- *Richt adequaat gefinancierde en uitgeruste multisectoriële onderzoeksteams op om de financiële stromen die gegenereerd worden door vrouwen- en meisjeshandel op te sporen en eventuele in beslag genomen opbrengsten ervan opnieuw te herverdelen onder de slachtoffers.*

D. Dataverzameling en wetgevende, beleidsmatige en institutionele kaders

- *Zet partnerschappen op tussen alle stakeholders – overheids- en niet-overheidsactoren – die te maken hebben met de strijd tegen de mensenhandel, m.i.v. organisaties uit gemeenschappen of van groepen die te maken hebben met mensenhandel om systematisch gegevens te verzamelen en kennis uit te wisselen, om zo de analyse van trends in vrouwen- en meisjeshandel en kennis van gerichte, op feiten gebaseerde strategieën voor preventie en bestrijding van mensenhandel en voor een doeltreffende snelle genderbewuste op behoeften en op mensenrechten gebaseerde bijstand aan slachtoffers te waarborgen, waaronder i.v.m. hun bescherming en herstelbetalingen.*
- *Splits data over zowel slachtoffers als daders van mensenhandel uit naar alle parameters die als relevant worden gezien, waaronder: geslacht, leeftijd, handicap, etniciteit, nationaliteit, locatie, immigratiestatus, sociaaleconomische status en vorm van uitbuiting. Dit in overeenstemming met de indicator van SDG 16.2.2, indien toegestaan door de nationale wetgeving.*
- *Alle maatregelen voor het verzamelen, opslaan, delen of verspreiden van gegevens moeten op een wettelijke en ethische manier worden uitgevoerd, in overeenstemming met internationale normen inzake van privacy en vertrouwelijkheid.*

- *Neem alomvattende, slachtoffergerichte, kindvriendelijke en genderbewuste wetgeving aan om mensenhandel te bestrijden, waardoor een geharmoniseerde aanpak voor de strafbaarstelling van mensenhandel op alle jurisdictieniveaus mogelijk wordt en waarbij verzekerd wordt gezorgd dat:*
 - (a) volledig voldaan is aan internationale mensenrechtennormen, m.i.v. het CEDAW Verdrag, deze algemene aanbeveling, het Protocol inzake mensenhandel en relevante regionale instrumenten;*
 - (b) gecodificeerd wordt dat toestemming van het slachtoffer geen geldige verdediging is voor mensenhandel;*
 - (c) voor zover nog niet bestraft in andere wetten, o.m. kinderhuwelijken, gedwongen huwelijken en dienstbaar huwelijken, huishoudelijke dienstbaarheid, schuldslavernij, lijfeigenschap, bedelarij, dwangarbeid, slavenhandel, slavernij, seksuele uitbuiting en commerciële seksuele uitbuiting, misbruik van draagmoederschap en de verkoop van kinderen, handel in organen, weefsels en cellen, met inbegrip van handel in menselijke eicellen en gedwongen criminaliteit, onder mensenhandel kunnen vallen;*
 - (d) nieuwe methoden van mensenhandel aangepakt worden, zoals mensenhandel met gebruik van informatie- en communicatietechnologieën, met inbegrip van sociale media;*
 - (e) het onderzoek naar vermogens(bestanddelen) bevordert en opgevoerd wordt, als belangrijk instrument om mensenhandel te bestrijden;*
 - (f) het beleid ontwikkeld en geëvalueerd wordt in samenwerking met de actieve deelname van vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van mensenhandel.*
- *Neem een resultaatgericht, empirisch onderbouwd, gendergevoelig, op rechten gebaseerd en slachtoffergericht alomvattend nationaal actieplan tegen mensenhandel aan, en verzeker dat het:*
 - (a) overeenstemt met de aanbevolen beginselen en richtlijnen van de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten inzake mensenrechten en mensenhandel, inzake migranten in kwetsbare situaties en inzake mensenrechten aan internationale grenzen;*
 - (b) overeenstemt met nationale actieplannen inzake gendergelijkheid, bestrijding van geweld tegen vrouwen, vrouwen en vrede en veiligheid, migratie- en asielbeheer en duurzame ontwikkeling;*
 - (c) adequaat gefinancierd en regelmatig geëvalueerd wordt.*
- *Voorzie een nationaal verwijzingsmechanisme met het oog op de coördinatie en onderlinge afstemming van alle relevante beleidsmaatregelen om een doeltreffende en op mensenrechten gebaseerde aanpak van de bestrijding van vrouwen- en meisjeshandel te verzekeren; verzeker dat dit mechanisme ondersteund wordt door een toegewijd en volledig gefinancierd secretariaat, dat verantwoordelijk is voor de harmonisatie van duidelijk structuren voor informatiebeheer, voor de coördinatie tussen relevante lokale en nationale autoriteiten, m.i.v. ambtenaren op vlak van migratie, asiel en arbeid, nationale mensenrechteninstellingen, de particuliere sector en maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met de strijd tegen vrouwen- en meisjeshandel en voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijk respons, waaronder gedetailleerde standaard operationele procedures waarin relevante wettelijke verplichtingen, verwijzingsprocedures, rollen en verantwoordelijkheden worden beschreven.*
- *Stel een onafhankelijke nationale rapporteur voor mensenhandel aan om de voortgang van transformatieve strategieën voor de bestrijding van mensenhandel, het bevorderen van gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen op te volgen en om hierover verslag uit te brengen.*

E. Verspreiding van informatie en rapportage

- *Het Comité onderstreept de noodzaak om de uitvoering van alle bepalingen van het CEDAW Verdrag te bespoedigen, in overeenstemming met Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de aanbevelingen*

van de uitvoering van de Peking Verklaring en het Peking Actieplatform n.a.v. de evaluatie Peking+25, als middel om transformatieve en radicale verandering teweeg te brengen op vlak van de de facto autonomie en zelfbeschikking van vrouwen.

- *Het Comité beveelt staten aan om in hun periodieke rapporten in het kader van het CEDAW Verdrag informatie op te nemen over de strategieën die ze ingezet hebben om de mensenrechten van vrouwen en meisjes bij hun inspanningen ter bestrijding van mensenhandel te bevorderen en te beschermen .*
- *De gespecialiseerde VN agentschappen en de Mensenrechtenraad worden verzocht om het Comité landen- en regio-specifieke informatie te verschaffen over mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes in de context van wereldwijde migratie; de Mensenrechtenraad wordt verzocht om de beschermings- en herstelmaatregelen die genomen op te nemen in het kader van de periodieke verslagen van de staten.*
- *Staten worden aangemoedigd om in hun rapporten aan andere mechanismen informatie op te nemen over de ingezette strategieën om een transformatieve respons tegen de mensenhandel die gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen en meisjes bevordert, te realiseren; waaronder de Mensenrechtenraad, het High level politiek forum voor duurzame ontwikkeling, het Global Compact voor veilige, ordelijke en regelmatige migratie en het Mechanisme voor evaluatie van de uitvoering van het VN verdrag tegen transnationale georganiseerde misdaad en de bijbehorende protocollen.*
- *Deze algemene aanbeveling moet vertaald worden in lokale talen en breed worden verspreid onder alle afdelingen van de overheid, het maatschappelijk middenveld, de media, academische instellingen, organisaties voor vrouwen-, meisjes- en migrantenrechten, de particuliere sector en financiële instellingen.*

F. Bekrachtiging of toetreding van het Verdrag

Staten die partij zijn worden aangemoedigd om aan te sluiten bij de volgende instrumenten of om deze te ratificeren:

- a) Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen;*
- b) Aanvullend Protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel en het Protocol tegen de smokkel van migranten over land, over zee en door de lucht, aanvullend bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad*
- c) Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind over de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie;*
- d) Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden;*
- e) Het arbeidsrechtenskader van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO/ILO) m.b.t. het beheer van arbeidsmigratie en bescherming van migrerende werknemers van de:*
 - *het Verdrag over het huishoudpersoneel, 2011 (nr. 189) en de Aanbeveling over waardig werk voor huispersoneel, 2011 (nr. 201);*
 - *Verdrag betreffende geweld en intimidatie, 2019 (nr. 190);*
 - *Verdrag betreffende gedwongen of verplichte arbeid, 1930 (Nr. 29) en het bijbehorende Protocol uit 2014, Verdrag betreffende de afschaffing van gedwongen arbeid, 1957 (Nr. 105) en Aanbeveling inzake bijkomende maatregelen met het oog op de daadwerkelijke afschaffing van gedwongen arbeid, 2014 (Nr. 203);*
- f) Verdrag betreffende de status van vluchtelingen en het bijbehorende protocol, het Verdrag betreffende de status van staatlozen en het Verdrag tot beperking van staatloosheid;*

g) *Slavernijverdrag en het Aanvullend Verdrag inzake de afschaffing van slavernij, slavenhandel en met slavernij vergelijkbare instellingen en praktijken;*

h) *Verdrag ter bestrijding van de mensenhandel en van de uitbuiting van prostitutie van anderen.*

De Staten die partij zijn bij het CEDAW Verdrag worden verzocht om de Verklaring van New York voor vluchtelingen en migranten (2016), het daaraan gehechte Global Compact voor veilige, ordelijke en reguliere migratie (2018) en het Global Compact over vluchtelingen (2018) te onderschrijven.

Bijlage 2 Vrouwenraadartikel Mensenhandel (2022)

De EU strategie voor de bestrijding van de mensenhandel (2021-2025)

Inleiding

Mensenhandel is een wereldwijd crimineel fenomeen, dat ook in de Lidstaten van de Europese Unie veelvuldig voorkomt. In de periode 2017-2018 werden in de Europese Unie 14.145 slachtoffers van mensenhandel geregistreerd. Dit is slechts het topje van de ijsberg. Het werkelijke aantal ligt nog veel hoger, omdat heel wat slachtoffers onder de radar blijven. ⁴⁸

Ondanks enige vooruitgang, blijft mensenhandel in de EU een ernstige bedreiging die elk jaar duizenden personen, vooral vrouwen en kinderen, in gevaar brengt. Driekwart van de slachtoffers van mensenhandel in de EU zijn vrouwen en meisjes. Zij worden hoofdzakelijk verhandeld worden met het oog op seksuele uitbuiting, de meest voorkomende vorm van mensenhandel sinds 2008.⁴⁹ Meer dan 90% van de slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn vrouwen en meisjes, wat het genderaspect van het misdrijf onmiskenbaar benadrukt.

Mannen worden vooral verhandeld met het oog op arbeidsuitbuiting: 68% van de slachtoffers van arbeidsuitbuiting zijn mannen, met uitzondering van de sectoren huishoudelijk werk, zorgactiviteiten en schoonmaakdiensten, waar vrouwen een meerderheid zijn.

Bijna een kwart van de slachtoffers van de mensenhandel zijn kinderen. ⁵⁰ De meeste kind-slachtoffers zijn meisjes die verhandeld worden met het oog op seksuele uitbuiting: 78% van hen komt uit een EU land, 69% komt uit een derde land. Meer dan 60 % van de minderjarige slachtoffers in de EU is verhandeld met het oog op seksuele uitbuiting, maar kinderen worden ook steeds vaker slachtoffer van mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting.

⁴⁸ De bronnen voor het cijfermateriaal zijn (tenzij anders vermeld): het voortgangsrapport van de EU Commissie over de strijd tegen de mensenhandel, [COM\(2020\) 661 final](#) (20.10.2020) en de EU-strategie voor de bestrijding van mensenhandel,; [COM\(2021\) 171 final](#) (14.04.2021).

⁴⁹ 60 % van de slachtoffers van mensenhandel wordt verhandeld met het oog op seksuele uitbuiting.

⁵⁰ In artikel 2, lid 6, van Richtlijn 2011/36/EU wordt het begrip "kind" gedefinieerd als elke persoon beneden de leeftijd van 18 jaar.

Ongeveer de helft van de slachtoffers van mensenhandel zijn EU burgers. Een aanzienlijk aantal onder hen wordt in eigen land verhandeld, veelal door medeburgers. De meeste mensenhandelaren in de EU zijn EU-burgers en mannen: meer dan twee derden van de personen die verdacht, vervolgd en/of veroordeeld werden voor mensenhandel, zijn mannen.

Schadelijk voor mens en samenleving

Mensenhandel betekent een grove en grootschalige schending van de mensenrechten en heeft verregaande gevolgen voor de ontwikkeling van de samenleving. Menschenhandel schaadt de economie, de rechtstaat en het maatschappelijk weefsel en belemmert duurzame ontwikkeling, zowel in de EU-lidstaten als daarbuiten.

Mensenhandel is een ernstig en complex misdrijf, dat criminelen enorme winsten oplevert. In een onderzoek uit 2015 schat Europol de jaarlijkse winst van de mensenhandel in de EU op minstens 29,4 miljard euro. De kosten zijn voor de samenleving onder vorm van immens leed voor de slachtoffers en een jaarlijks prijskaartje van 2,7 miljard euro. Dit als gevolg van economische verliezen en verlies van levenskwaliteit en bijkomende uitgaven voor diensten zoals rechtshandhaving, gezondheidszorg, sociale bescherming en de coördinatie van activiteiten ter bestrijding van mensenhandel.⁵¹

De strijd tegen de mensenhandel staat dan ook al jaren hoog genoteerd op de beleidsagenda van de Europese Commissie. De [EU Richtlijn voor de bestrijding van de mensenhandel](#)⁵² dateert van 2011. Sindsdien werden er systematisch initiatieven genomen om de Richtlijn te implementeren.⁵³ In oktober 2020 presenteerde de Commissie het [derde voortgangsverslag over de strijd tegen de mensenhandel](#).⁵⁴ Het rapport geeft aan welke inspanningen de Lidstaten geleverd hebben om de anti-trafficking Richtlijn uit te voeren, welke vooruitgang er geboekt werd en welke de patronen, uitdagingen en belangrijke kwesties zijn in verband met de strijd tegen de mensenhandel in de EU. Tegelijk zette de Commissie zelf meerdere stappen om de Lidstaten door middel van kennisontwikkeling en financiering van specifieke acties (o.m. voor grensoverschrijdende samenwerking) te ondersteunen.⁵⁵

Hoewel de respons tegen mensenhandel de laatste tien jaar versterkt werd, lopen kwetsbare personen nog steeds een hoog risico op mensenhandel. De COVID-19 pandemie heeft deze kwetsbaarheden nog versterkt.⁵⁶ De vaststelling is dat de strijd tegen de mensenhandel moet worden opgevoerd en dat er ruimte is voor verbetering op verschillende domeinen: zowel inzake

⁵¹ European Commission, (2020), [Study on the economic, social and human costs of trafficking in human beings within the EU](#).

⁵² [Richtlijn 2011/36/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad; [EUR-Lex - 32011L0036](#).

⁵³ Zie website [Together against trafficking in human beings: legal and policy framework](#).

⁵⁴ Voortgangsrapport van de EU Commissie over de strijd tegen de mensenhandel, [COM\(2020\) 661 final](#), 20.10.2020.

⁵⁵ Zie website [Together against trafficking in human beings: publications](#) en [open calls](#) en <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/publications>.

⁵⁶ Door de pandemie stegen de ongelijkheid en de kwetsbaarheid van mensen en konden criminelen nog gemakkelijker slachtoffers vinden. Tegelijk belemmerde de pandemie de toegang van slachtoffers tot justitie, bijstand en ondersteuning en hinderde ze de strafrechtelijke respons op de mensenhandel. De overschakeling van mensensmokkelaars op een nieuw business model van online rekrutering en online uitbuiting van slachtoffers bemoeilijkte de respons van rechtshandavings- en justitiële instanties nog meer. Zie o.m.: [ICAT, COVID-19 pandemic and its impact for victims and survivors of trafficking in persons](#); [UNODC, Impact of the Covid-19 Pandemic on Trafficking in Persons - Preliminary findings and messaging based on rapid stocktaking](#).

preventie, bescherming, bijstand en steun aan de slachtoffers als wat betreft onderzoek, vervolging en bestraffing van de daders, uitvoering door en samenwerking tussen de Lidstaten. Er moet ook een antwoord worden gegeven op nieuwe tendensen zoals de digitalisering van mensenhandel en seksuele uitbuiting. De nieuwe [EU strategie om de mensenhandel te bestrijden 2021-2025](#)⁵⁷ wil hierop een antwoord te bieden.

De strategie bouwt verder op het bestaand beleidskader: eerdere strategieën, de voortgangsrapporten van de Commissie en bovenal de EU anti-trafficking Richtlijn (2011) die de ruggengraat vormt van dit beleid.⁵⁸ Ze gaat uit van de vaststelling dat mensenhandel een complex misdrijf is dat om een samenhangende en meervoudige aanpak op meerdere domeinen vraagt.

Mensenhandelaren streven naar winst. Ze realiseren dit door misbruik te maken van mensen die in preciaire omstandigheden leven: sociale ongelijkheid en economische en sociale kwetsbaarheid maken personen tot een makkelijke prooi en voeden het business model van de mensenhandel aan de aanbodzijde. Aan de vraagzijde trekken bedrijven, werkgevers, gebruikers van diensten en consumenten profijt van diensten, arbeid en producten waarmee uitbuiting gemoeid is. Slachtoffers lijden doorheen de hele keten van mensenhandel ernstige schade op korte en lange termijn en hebben behoefte aan (en recht op) bijstand, ondersteuning en bescherming en aan een perspectief op re-integratie en een beter leven. Het beleid moet op al deze facetten van de mensenhandel ingrijpen. Daarbij moet de bescherming van de rechten van het slachtoffer steeds centraal staan, met bijzondere aandacht vrouwen en kinderen en voor de strijd tegen seksuele uitbuiting.

De strategie zet de belangrijkste prioriteiten voor een effectieve bestrijding van de mensenhandel uiteen. Ze bevat concrete maatregelen om mensenhandel in een vroeg stadium op te sporen en een halt toe te roepen, om de daders aan te pakken door van mensenhandel een misdrijf met hoge risico's en lage opbrengsten te maken in plaats van omgekeerd, en om de slachtoffers te beschermen en hen te helpen een nieuw leven op te bouwen. Ze voorziet ook passende ondersteuning voor de Lidstaten, o.m. via het werk de [EU-coördinator voor de bestrijding van mensenhandel](#), die een sleutelrol zal blijven spelen bij de uitvoering van de strategie.

Op 14 april 2021 presenteerde de Commissie de nieuwe [EU strategie om de mensenhandel te bestrijden \(2021-2025\)](#) met daarin vijf overkoepelende actiedomeinen. Onder de noemer 'een brede respons' zal aandacht besteed worden aan wetgeving, samenwerking en financiering van de strijd tegen de mensenhandel. Daarnaast zal ingezet worden op het terugdringen van de vraag die mensenhandel in de hand werkt en op de ontwrichting van het criminele model (online en offline) van de mensenhandel. Beschermen, ondersteunen en empoweren van de slachtoffers van mensenhandel, met name vrouwen en kinderen, is een andere pijler van de strategie. Tenslotte speelt de strategie ook in op de internationale dimensie van de mensenhandel en het optimaliseren van de internationale samenwerking. Hieronder vindt u een overzicht van de kernacties uit de EU strategie voor de bestrijding van de mensenhandel (2021-2025).

⁵⁷ Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees economisch en sociaal comité en het comité van de regio's over de EU-strategie voor de bestrijding van mensenhandel; [COM\(2021\) 171 final](#); [EUR-Lex - 52021DC0171](#).

⁵⁸ Daarnaast zijn ook het internationaal recht (o.m. het [Verdrag van de Raad van Europa over de strijd tegen de mensenhandel](#)) en enkele andere EU Richtlijnen, besluiten en strategieën direct relevant voor de strijd tegen de mensenhandel: zie o.m. [anti-trafficking EU legislaton](#) en het [Kaderbesluit](#) en de [strategie](#) voor de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, waarvan de overkoepelende prioriteiten en kernacties ook van toepassing zijn op mensenhandel.

Kernacties voor de bestrijding van de mensenhandel (2021-2025)

I. Een brede respons

De Commissie zal:

- de Lidstaten verder ondersteunen bij de uitvoering van de [anti-trafficking Richtlijn](#), o.m. door specifieke financiering te voorzien i.v.m. gender- en kind-specifieke aspecten van de mensenhandel;
- er prioritair voor zorgen dat de anti-trafficking Richtlijn doeltreffend uitgevoerd wordt, door gebruik te maken van de haar bij de Verdragen verleende bevoegdheden, waaronder het starten van een inbreukprocedure indien nodig;
- een studie opstarten voor de evaluatie van de anti-trafficking Richtlijn en op basis van de resultaten van de evaluatie, overwegen om de Richtlijn te herzien;
- ervoor zorgen dat voldoende middelen beschikbaar zijn voor de bestrijding van mensenhandel binnen en buiten de EU.

II. Terugdringen van de vraag die mensenhandel in de hand werkt

De Commissie zal:

- nagaan of de anti-trafficking Richtlijn kan worden gewijzigd m.b.t. de strafbaarstelling van het gebruik van diensten die door slachtoffers van mensenhandel worden verleend;
- nagaan hoe de effectiviteit van de [Richtlijn inzake sancties tegen werkgevers](#) kan worden versterkt, o.m. inzake de bescherming van slachtoffers van mensenhandel;
- een wetgevingsvoorstel indienen over duurzaam bedrijfsbestuur om duurzaam en verantwoord ondernemingsgedrag op de lange termijn te bevorderen;
- richtsnoeren verstrekken over passende zorgvuldigheid op het gebied van dwangarbeid, in overeenstemming met de desbetreffende internationale richtsnoeren en beginselen;
- samen met de Lidstaten en maatschappelijke organisaties een preventiecampagne opzetten, die gericht is op sectoren en omgevingen met een hoog risico.⁵⁹

De Commissie verzoekt de lidstaten om:

- hun strafrechtelijke respons en preventie-initiatieven onverminderd te richten op alle vormen van uitbuiting, waaronder mensenhandel voor seksuele uitbuiting;
- de steun van EU-agentschappen zoals [Europol](#), [Eurojust](#), [Cepol](#) en [Frontex](#) ten volle te benutten en om de capaciteitsopbouw van hun operationele actoren te versterken, o.m. om potentiële slachtoffers van mensenhandel te identificeren;

⁵⁹ In het geval van seksuele uitbuiting vormen prostitutie, escortdiensten, massagesalons, bars en nachtclubs een omgeving met een hoog risico. In het geval van mensenhandel voor arbeid gaat het bijvoorbeeld om de landbouw, de bouw, de horeca, de schoonmaaksector, huishoudelijk werk, bosbouw, textiel en kleding en voedselproductie. Voor meer details, zie [COM\(2020\) 661 final](#).

- de capaciteit van arbeidsinspecties en/of sociale partners te verbeteren en de samenwerking tussen diverse instanties op te voeren zodat slachtoffers van mensenhandel voor arbeidsuitbuiting geïdentificeerd kunnen worden en de daders voor de rechter worden gebracht;
- samen met de EU-agentschappen, Europol en de [Europese Arbeidsautoriteit](#) (binnen de grenzen van haar bevoegdheid) arbeidsuitbuiting te bestrijden;
- verder publiek-private initiatieven te ontwikkelen met bedrijven in sectoren en omgevingen met een hoog risico;
- initiatieven m.b.t. passende zorgvuldigheid in de mondiale toeleveringsketen te bevorderen.

III. Het criminele model ontwrachten om uitbuiting een halt toe te roepen

De Commissie zal:

- de registratie en verzameling van gegevens over mensenhandel verbeteren om te zorgen voor betrouwbare en vergelijkbare informatie voor op maat gesneden beleidsmaatregelen;
- de oprichting faciliteren van een focusgroep van aanklagers die gespecialiseerd zijn in mensenhandel;
- de coördinatie van rechtshandavingsdiensten in grensoverschrijdende en internationale zaken verbeteren en een gecoördineerde respons van verschillende actoren ondersteunen, o.m. door financiering van simulatieoefeningen;
- de strafrechtelijke en justitiële samenwerking tussen de lidstaten verbeteren door middel van concrete operationele projecten in het kader van het [Fonds voor interne veiligheid](#);
- de dialoog aangaan met de particuliere en de digitale sector en de uitwisseling van beste praktijken bevorderen, met steun van EU-agentschappen.

De Lidstaten wordt verzocht:

- te zorgen voor betere nationale registratie en gegevensverzameling over mensenhandel;
- met de steun van Europol de bestaande instrumenten voor operationele samenwerking zoals gemeenschappelijke onderzoeksteams ten volle te benutten; en om de operationele samenwerking in het kader van [Empact](#) voort te zetten;
- met de steun van Europol systematisch gegevens uit te wisselen over onderzoeken naar mensenhandel;
- te zorgen voor betere digitale vaardigheden van rechtshandhavers en voor meer deskundigheid om gelijke tred te houden met technologische ontwikkelingen.

IV. Bescherming van de rechten van slachtoffers

De Commissie zal:

- zorgen voor een meer capaciteitsopbouw en uitwisseling van beste praktijken voor de identificatie van slachtoffers van mensenhandel, met name uit kwetsbare groepen, o.m. aan de hand van specifieke financiering voor de opleiding van politieagenten, maatschappelijk werkers, inspectiediensten en grenswachten;
- programma's voor re-integratie en emancipatie van slachtoffers en uitwisselingen van beste praktijken op dit gebied faciliteren;

- de samenwerking opvoeren met het oog op de instelling van een Europees verwijzingsmechanisme;
- gerichte financiële steun mogelijk maken voor gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel, m.i.v. speciale faciliteiten voor vrouwen en kinderen, via het Fonds voor asiel, migratie en integratie en het Fonds voor interne veiligheid;
- toezien dat op ngo's en steuncentra voor migranten in partnerlanden buiten de EU over middelen beschikken, waaronder voor psychosociale hulp, rekening houdend met gender- en kind-specifieke behoeften;
- nauw samenwerken met het [Europees Economisch en Sociaal Comité](#) en het [Comité van de Regio's](#) om de impact van de maatregelen ter bestrijding van mensenhandel bij de sociale en economische partners en op lokaal en regionaal niveau te vergroten;
- partnerschappen met derde landen versterken om ervoor te zorgen dat de rechten van slachtoffers in alle stadia van het terugkeerproces worden geëerbiedigd en dat bij terugkeer specifieke, op maat gesneden bijstand en bescherming beschikbaar is, waaronder specifieke waarborgen voor kinderen.

De Commissie verzoekt de lidstaten om:

- opleidingen over genderaspecten en kinderrechten te promoten voor ambtenaren en mensen die beroepshalve met slachtoffers in contact komen;
- bewustmakingsactiviteiten te bevorderen, gericht op eerstelijns werkers in sectoren en omgevingen met een hoog risico op mensenhandel;
- een veilige omgeving te creëren waarin slachtoffers misdrijven kunnen melden zonder vrees voor vervolging wegens daden waartoe zij door de mensenhandelaren werden gedwongen, of vrees voor secundair slachtofferschap, intimidatie of vergelding in het kader van een strafprocedure;
- de werking van de nationale verwijzingsmechanismen te verbeteren;
- in het kader van de gezondheidsprogramma's van de EU te voorzien in opleiding van gezondheidswerkers over diversiteitsbeheer en de behoeften van migranten die slachtoffer zijn van mensenhandel;
- financiering mogelijk te maken voor door de gemeenschap geleide en peer-mentoring programma's voor empowerment.

V. Internationale Samenwerking

De Commissie zal:

- een EU-actieplan tegen migrantensmokkel (2021-2025) aannemen;
- zorgen voor versterkte samenwerking met derde landen (herkomst en doorreis van slachtoffers) en met internationale en regionale partners, m.i.v internationale organisaties;
- met partnerlanden de dialoog aangaan over mensenrechten en veiligheid;
- de samenwerking met de Raad van Europa en zijn Experten-groep inzake de strijd tegen de mensenhandel versterken;
- de systematische betrokkenheid van de Europese Diensten voor extern optreden van EU-delegaties in specifieke landen ondersteunen door middel van regelmatige en gerichte communicatie, acties en uitwisseling van informatie.

De Commissie verzoekt de lidstaten om:

- met steun van o.m. Europol en Eurojust, de uitwisseling van informatie en criminele inlichtingen over mensenhandel en daarmee verband houdende misdrijven en criminele netwerken op te voeren; en om grensoverschrijdende en internationale operationele en justitiële samenwerking te vergemakkelijken in landen die geconfronteerd worden met mensenhandel, met name in: de Westelijke Balkan en de nabuurschapslanden, Afrika, het Midden-Oosten en Zuidoost-Azië.